

Annika Kemppainen

**MONIKULTTUURISTEN RYHMIEN OSALLISTAMINEN
VIHERALUESUUNNITELUSSA**

Case Oulun Kaukovainio

**MONIKULTTUURISTEN RYHMIEN OSALLISTAMINEN
VIHERALUESUUNNITTELUSSA**

Case Oulun Kaukovainio

Annika Kemppainen
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Maisemasuunnittelun koulutusohjelma, Maisemasuunnittelu

Tekijä: Annika Kempainen

Opinnäytetyön nimi: Monikulttuuristen ryhmien osallistaminen viheraluesuunnittelussa – Case Oulun Kaukovainio

Työn ohjaaja: Pirjo Siipola

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä: 87 + 15

Tämä opinnäytetyö tutkii miksi monikulttuuristen vähemmistöryhmien huomioiminen viheraluesuunnittelun osallistavassa suunnittelussa on yhteiskunnassa tärkeää. Lisäksi se selvittää ja auttaa ratkaisemaan heidän osallistamiseensa liittyviä haasteita tarjoamalla keinoja ja käytäntömalleja sen toteuttamiseen. Ulkomailla tätä aihetta, etenkin kulttuurieroista johtuvia viheralueisiin liittyviä mieltymyksiä ja käytötapoja, on tutkittu laajasti. Suomessa sitä on käsitelty kaupunki- ja viheraluesuunnittelun puitteissa hyvin vähän.

Aihetta tutkitaan myös käytännössä. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tietoa valtaväestöstä poikkeavien, etnisestä ja kulttuurisesta taustasta lähtöisin olevien, viheralueiden käyttäjien toiveista ja tarpeista Oulun Kaukovainion kaupunginosan viheralueita kohtaan. Tämän opinnäytetyön tilaajana on ”KAukovainion KEstävä TulevaiSUus”- hanke, joka toimii osana Oulun kaupungin vetämää Kaukovainion kehittämishanketta.

Opinnäytetyön menetelminä käytetään osallistavan suunnittelun metodeja. Näiden menetelmien tarkempi valinta pohjautuu viitekehyksessä esitettyihin kohtiin siitä, millaisia piirteitä ja rajoituksia suunnittelijan tulee huomioida monikulttuurisia ryhmiä osallistettaessa.

Monikulttuuristen vähemmistöjen edustajat näkevät Kaukovainion viheralueissa ja muussa ympäristössä olevan selkeästi kehittämisen tarvetta. Eniten osalliset kiinnittivät huomiota palveluiden ja toimintojen laatuun ja määrään sekä ympäristön ulkonäköön ja siisteyteen. Nykytilaisia alueita ja rakenteita pidettiin vanhanaikaisina, suunnittelemattomina ja kuluneina. Asuinalueen kokonaisvaltaisen yleisilmeen kohottamisen tarve, sekä peruskorjaamisen että ylläpidon osalta, nousi voimakkaasti esille.

Oulun ja Kaukovainion monikulttuuristen ryhmiltä osallistamisessa saatuja tuloksia voidaan käyttää jatkossa Kaukovainion viheralueiden suunnittelussa ja peruskorjauksissa, kun uusien viheralueiden halutaan kuvastavan niiden monitaustaisten viheralueiden käyttäjäryhmien tarpeita. Monikulttuuristen vähemmistöjen osallistamisen käytäntöihin ja ongelmiin opastavia tuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa toteutettavissa osallistamisissa, joissa halutaan huomioida myös monikulttuuriset vähemmistöt kantaväestön rinnalla.

Asiasanat: osallistava suunnittelu, vuorovaikutteinen suunnittelu, monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, viheraluesuunnittelu, Kaukovainio

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Landscape Planning, Option of Landscape Planning

Author: Annika Kemppainen

Title of thesis: Participating multicultural groups in green area planning – Case Oulu's Kaukovainio

Supervisor: Pirjo Siipola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015 Number of pages: 87 + 15

This thesis examines why participating multicultural minorities in green area planning is important in our society. In addition it studies the challenges which planners face when participating these groups and also provides advices and conventions which can be used to solve those challenges in participating. Abroad this subjects has been the object of many researches and studies, especially concerning how culture impacts people's perception of green areas and what they need from them, but in Finland the number of these types of studies have been minimal in the field of urban and green area planning.

The subject is also studied in practice as well. The purpose of this thesis is to produce information about the needs and wishes towards Kaukovainio's green areas from non-native users who belong to varying ethnic and cultural minorities. This thesis was commissioned by "KAukovainion KEstävä TulevaiSUus"- project which operates as a part of the City of Oulu's project that is in charge of renovating the neighborhood.

The methods used in this thesis are carried out by implementing participatory planning methods. The choice of the particular methods are based in the framework regarding what kind of features and restrictions the planner must take into consideration when participating multicultural groups.

The multicultural minority members participating in this study clearly felt that there is much improvement to be made in relation to Kaukovainio's environment and green spaces. Most of the participants focused on the quality and quantity of the activities and services available and also on the appearance and tidiness of the environment. In their current state the green areas and the structures were felt to be old fashioned, unplanned and worn out. The need of improving the overall outlook of the residential area both in terms of up keeping and renovating was strongly vocalized.

In future the results received in participating the multicultural groups of Oulu and Kaukovainio can be used in renovation and planning of Kaukovainio's green areas when their designs are desired to also reflect the needs and wishes of the non-native users who come from different ethnic and cultural backgrounds. The findings related to the suitable participatory customs and to solving the challenges faced with participating can be used as a guide in future planning projects where the needs and wishes of multicultural minorities are to be acknowledged at the same time as the residents belonging to the mainstream culture.

Keywords: participatory planning, collaborative planning, multiculturalism, green area planning, immigrants, Kaukovainio

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	MONIKULTTUURISUUS	9
2.1	Kulttuurinen ja etninen monimuotoisuus.....	9
2.2	Monikulttuurinen Suomi	12
3	VIHERALUEET JA MONIKULTTUURISUUS	18
3.1	Ympäristökäsitys	18
3.1.1	Ympäristökäsityksen muodostuminen.....	18
3.1.2	Hallitsevat teorit	19
3.2	Viheralueiden käyttötapoihin vaikuttavat tekijät	21
3.3	Havaittuja yhtäläisyyksiä ja eroja monikulttuuristen ryhmien viheralueiden käyttötavoissa ja mieltymyksissä	23
3.3.1	Viheralueiden koettu turvallisuus	23
3.3.2	Viheralueiden ylläpito	23
3.3.3	Viheralueiden käytön sosiaalinen näkökulma	24
3.4	Viheralueiden merkitys monikulttuurisessa yhteiskunnassa	24
3.5	Viheralueet maahanmuuttajien kotoutumisessa	25
4	MONIKULTTUURINEN OSALLISTAMINEN VIHERALUESUUNNITTELUSSA	27
4.1	Osallistava suunnittelu käsitteenä	27
4.2	Monikulttuuristen vähemmistöjen osallistaminen.....	27
4.3	Haasteet.....	30
4.3.1	Kulttuureille ominaiset paradigmat	30
4.3.2	Osallisten tavoittaminen	31
4.3.3	Kielenkäytön haasteet.....	32
4.3.4	Luottamus suunnittelijan ja osallisten välillä	33
4.4	Soveltuvia osallistamisen menetelmiä	34
4.4.1	Haastattelut.....	35
4.4.2	Tulevaisuusverstaas	36
4.4.3	Käyttäytymisen kartoitus (Observointi).....	36
4.4.4	Ohjattu kävelykierros (Gåtur)	37
4.4.5	Piirtäminen ja muut luovat ilmaisutavat	37
4.4.6	Tarrakartta	38

5	KAUKOVAINION KAUPUNGINOSA.....	39
5.1	Kaukovainion esittely.....	39
5.2	Monikulttuurisuus Oulussa ja Kaukovainiolla.....	40
5.3	Viheralueet.....	43
6	OULUN JA KAUKOVAINION MONIKULTTUURISTEN VÄHEMMISTÖJEN OSALLISTAMINEN.....	47
6.1	Tavoitteet.....	47
6.2	Käytetyt menetelmät.....	48
6.2.1	Mielipidekartta.....	48
6.2.2	Kävelykierros Kaukovainiolla	51
7	OSALLISTAMISEN TULOKSET	60
7.1	Mielipidekartan tulokset.....	60
7.2	Kävelykierroksen tulokset.....	62
7.2.1	Lyijytie.....	63
7.2.2	Tinatien kenttä	66
7.2.3	Kaukovainion keskusta	68
7.2.4	Kainuunpuiston leikkipaikka.....	69
7.2.5	Tornihaukantien kerrostalokorttelin piha-alue	70
8	JOHTOPÄÄTÖKSET OSALLISTAMISEN TULOKSISTA.....	73
9	KÄYTETTYJEN OSALLISTAMISMENETELMIEN JA KÄYTÄNTEIDEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISIDEAT.....	74
9.1	Osallisten tavoittaminen ja osallistamisesta tiedottaminen	74
9.2	Menetelmien sopivuus monikulttuuristen vähemmistöjen osallistamiseen	75
10	POHDINTA.....	78
	LÄHTEET.....	80
	LIITTEET	88

1 JOHDANTO

Suomi ei ole koskaan historiansa aikana ollut yksikulttuurinen maa, sillä osa väestöstä on aina kuulunut eri etnisiin ja kulttuurisiin vähemmistöihin, kuten alkuperäiskansoihin. Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana Suomesta on kuitenkin kehittynyt maahanmuuton seurauksena nopeaa vauhtia monikulttuurisempi valtio kuin koskaan aiemmin. Vuoden 2013 lopulla Suomessa ulkomaalaisten osuus koko väestöstä rikkoi ennätysellisesti yli 300 000 henkilön rajan. Kansainvälinen muuttoliike on kohdistunut etenkin suurin kaupunkeihin ja siksi etnisyyden ja kulttuurien monimuotoistumisen lisääntyminen näkyy myös kaupunkien viheralueiden käyttäjäryhmien monimuotoistumisena ja kasvuna.

Ympäristöpsykologian alalla tehtyjen lukuisten tutkimusten myötä ihmisten kulttuuritaustan on todettu olevan yksi vaikuttava tekijä siihen, miten me havainnoimme ympäristöämme, mitä pidämme siellä miellyttävänä ja millaisia tarpeemme ovat sitä kohtaan. Tämä pätee samalla myös viheralueiden kokemiseen. Kasvavan monikulttuuristumisen uhkana on, että vanhat viheralueet olemassa olevilla ominaisuuksillaan lannistavat ihmisiä käyttämästä niitä, koska ne eivät toiminnoillaan tyydytä kaikkien tarpeita. Viheralueiden jatkuva käyttö voidaan taata ottamalla aluesuunnittelussa huomioon myös yhteiskunnassa elävät etniset ja kulttuuriset vähemmistöt. Täytyy myös muistaa, että heidän jatkuva osallistamisesta poisjättäminen johtaa lopulta syrjintään.

Monikulttuuristen vähemmistöjen edustajien näkemyksiä ja toiveita kuuntelemalla suunnittelijat pystyvät suunnittelemaan alueita, joissa kaikki käyttäjäryhmät viihtyvät. Suunnittelijat saavat heiltä myös tärkeää tietoa sellaisista alueen ongelmakohtista, josta muut käyttäjäryhmät eivät välttämättä ole tietoisia. Viheralueet, jotka tarjoavat tekemisen mahdollisuuksia kaikille käyttäjäryhmille, luovat mahdollisuuden vuorovaikutukseen valtaväestön ja monikulttuuristen ryhmien välille, jolla voidaan vähentää heidän välisiä ennakkoluuloja. Tämä vuorovaikutus on monikulttuurisen yhteiskunnan, kuten Suomen, kannalta tärkeää, jotta sen väestö pystyy elämään sovussa keskenään.

Muiden Suomen suurimpien kaupunkien ohella monikulttuurisuus on lisääntynyt myös Oulussa, jonka Kaukovainion kaupunginosa mielletään oululaisten keskuudessa maahanmuuttajalähiöksi. Huonosta maineesta kärsivä, 1960–1970 luvuilla rakennettu, kaupunginosa on uudistamisen tarpeessa. Oulun kaupunki aikookin kehittää tätä aluetta uudella asemakaavamuutoksella ja

suunnittelun osana ovat myös viheralueet. Jotta kunnostettuja viheralueita voisivat käyttää myös Kaukovainion ulkomaalaistaustaiset asukkaat, tulee viheralueiden vastata heidän toiveisiinsa ja tarpeisiinsa yhtä lailla kuin valtakulttuuriin kuuluvien. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on osallistavan suunnittelun menetelmillä tuottaa tietoa näihin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten näkemyksistä, toiveista ja tarpeista heidän omaan lähiviherympäristöönsä liittyen, jotta sitä voidaan jatkossa käyttää Kaukovainion viheraluesuunnittelun tukena.

Monikulttuuristen ryhmien luonne ja ominaispiirteet asettavat osallistamiselle kuitenkin haasteita, joita ei valtaväestöön kuuluvien osallistamisessa ilmene. Näitä haasteita kohdataan esimerkiksi osallisten tavoittamisessa, kielenkäytössä ja osallistamisen menetelmien valinnassa. Opinnäytetyön teoriapohjan ja Kaukovainiolla toteutetun osallistamisen tarkoituksena on analysoida näitä ongelmia ja haasteita sekä ehdottaa ratkaisuja, joilla niistä voidaan selvittää, jotta tuloksena olisi onnistunut osallistamistilaisuus ja tulokset, joiden pohjalta aluesuunnittelua on hyvä viedä eteenpäin.

Opinnäytetyön tilaajana toimii Oulun kaupungin ”Tulevaisuuden Kaukovainio”-kehittämishankkeen osana toimiva ja Oulun ammattikorkeakoulun johtama ”KAKETSU” -hanke. ”Tulevaisuuden Kaukovainio” -hanke on osa Ympäristöministeriön asuinalueiden kehittämissuunnitelmaa vuosille 2013–2015 ja vastaa alueen kokonaisvaltaisesta uudistamisesta. ”KAKETSU” -hanke taas toimii keskittymällä alueen viheraluesuunnitteluun ja asukasryhmien osallistamiseen. Sen tehtävänä on kehittää Kaukovainion asuinalueen viheralueiden suunnittelun asukaslähtöisyyttä sekä luoda malleja monikäyttöisien ja yhteisöllisten viheralueiden suunnitteluun, jotka palvelevat monia eri kohderyhmiä. Hanke muun muassa kehittää ja soveltaa vuorovaikutteista suunnittelua, jotta eri asukasryhmät saadaan osallistumaan oman elinympäristönsä kehittämiseen.

Opinnäytetyön ohjaava opettaja on ollut Pirjo Siipola. Lisäksi työn tilaajan ”Kaukovainion Kestävä Tulevaisuus”-hankkeen projektipäällikkö Merja O'Rourke on toiminut oleellisesti ohjaajan roolissa. Ohjausryhmässä oli mukana Mervi Uusimäki, joka on Oulun kaupungin ”Tulevaisuuden Kaukovainio” -kehittämishankkeen projektipäällikkö.

2 MONIKULTTUURISUUS

2.1 Kulttuurinen ja etninen monimuotoisuus

Termille monikulttuurisuus ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää, ja varsinkin puhekielessä sillä voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita. 1970-luvulta eteenpäin termillä on pääasiassa ollut kolme virallista määritelmää. Monikulttuurisuutta voidaan käsitellä 1) yhteiskuntaa kuvaavana ilmiönä, kun yhteiskuntaa leimaa etninen tai kulttuurinen heterogeenisuus, 2) ideologiana, jossa tavoiteltava yhteiskunnallinen tilanne on se, jossa väestön etniset tai kulttuuriset ryhmät nauttivat yhdenvertaisuutta tai toistensa vastavuoroista kunnioitusta (multikulturalismi), tai 3) politiikkana, jota julkinen valta harjoittaa väestön etniseen tai kulttuuriseen heterogeenisuuteen liittyvissä kysymyksissä, kuten maahanmuuttopolitiikassa. Monikulttuurisuuden määritelmä siis muuttuu sen mukaan mihin asiayhteyteen se liitetään. (Soukola 1999, 2; Saukkonen 2007, 8; Cupore 2015, viitattu 12.4.2015.)

Tämän opinnäytetyön yhteydessä monikulttuurisuudella tarkoitetaan kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta. Se on ilmiö, jossa huomattava osa tietyn alueen asukkaista on peräisin eri etnisestä- ja kulttuuritaustasta kuin valtaväestö, ja jotka tuntevat kuuluvansa eri kulttuuriin. Yhteiskunta muodostuu näiden erojen varaan rakentuvista yhteisöistä. Monikulttuurisuutta tarkastellaan siis kuvailevana, asiantilan toteavana terminä eikä normatiivisena käsitteenä, kuten ideologiana. (Rastas, Huttunen & Löytty 2005, 20–21; Faehnle, Jokinen, Karlin & Lyytimäki 2010, 11; Cupore 2015, viitattu 14.3.2015.)

Vaikka etnisyys ja kulttuuri käsitteinä liittyvät läheisesti toisiinsa niiden välillä on selvä ero. Etnisyydellä tarkoitetaan ihmisen taustaan tai alkuperään liittyviä asioita, kuten synnyinmaata tai kansallisuutta. Sen perusajatuksena on kyse ihmisten tunteesta kuulua tiettyyn ryhmään. Käsitteenä etnisyys on varsin uusi, ja sillä on korvattu termejä kuten heimo, rotu ja kansa, joiden nykyään ajatellaan olevan vanhentuneita ja epäkorrekteja. Etnisyys liitetään usein vieraaseen, enemmistöstä poikkeavaan vähemmistöön, mutta myös enemmistöryhmät, kuten me suomalaiset olemme oma etninen ryhmämme. Vaikka yhteinen etninen tausta voi olla peruste ryhmän sosiaaliselle ja yhteiskunnalliselle ryhmittymiselle, se ei välttämättä tarkoita, että ryhmän sisällä vallitsee yhteneväinen konsensus kaikista asioista. Esimerkiksi suomalaisessa etnisyydessä ristiriitoja syntyy poliittisesti erisuuntautuneiden tai matalasti ja korkeasti koulutettujen välille. Sama jakaantuminen on yleistä myös muista etnisistä taustoista tulevien ihmisten keskuudessa. (Hautaniemi 2001, 13,16; Bäcklund 2008, 43; Saukkonen 2013, 6.)

Kulttuuri on käsite, joka jäsentää ja määrittelee ihmisten elämää ja maailmankuvaa. Siihen liittyvät arkiset käytännöt, kuten pukeutuminen ja ruoka, mutta myös vähemmän näkyvät asiat, kuten arvot ja normit. Kulttuuri voi olla myös jälkeläisille polveutumisen kautta uusiutuvaa kollektiivista identiteettiä. Näin ollen kulttuuri sisältää ihmisiä yhdistäviä, mutta myös erottavia asioita. Etninen ja monikulttuurinen eivät siis välttämättä ole kaikissa tapauksissa synonyymejä keskenään, koska on muistettava, että yhteiskunnassa elää rinnakkain, limittäin ja päällekkäin myös uskonnollisia, sukupuolisia, poliittisia ja aatteellisia kulttuureja, jotka yhteisönmuodostuksen perustana tekevät yhteiskunnasta monikulttuurisen. Saman etnisyyden jakavat ihmiset voivat siis kuulua moniin toisistaan poikkeaviin kulttuureihin. (Forsander 2001, 44; Rastas ym. 2005, 20,26; Saukkonen 2007, 8; Saukkonen 2013, 6.) Esimerkkinä voidaan pitää kahta ihmistä, jotka ovat syntyneet samassa maassa, mutta joilla on eri äidinkieli.

Monikulttuuriset ryhmät voidaan jakaa kansainvälisen muuttoliikkeen tuomiin etnisiin ja kulttuurisiin ryhmiin sekä perinteisiin vähemmistöihin, alkuperäiskansoihin ja historiallisiin kieli- ja uskontoryhmiin. Perinteiset vähemmistöt ovat etnisiä ja kulttuurisia yhteisöjä, jotka ovat syntyneet aikaisempien muuttoliikkeiden tai valtiorajoja koskevien päätösten takia. Alkuperäiskansat taas ovat alueen kantaväestöä tai enemmistöä vanhempia asukkaita, jotka ovat olleet menneisyydessä kulttuurisen, taloudellisen ja poliittisen alistamisen ja miehityksen kohteena, mutta ovat pystyneet säilyttämään tietoisuuden omasta erillisyydestään, sosiaalisia verkostojaan ja kulttuurisia ominaispiirteitään. Etnisiä ja/tai kulttuurisia ryhmiä, jotka ovat syntyneet kansainvälisen muuttoliikkeen takia, ja jotka ylläpitävät alueellisia rajoja ylittäviä yhteyksiä toisiin maihin ja kulttuureihin kutsutaan diasporisiksi yhteisöiksi. Sanana diaspora korostaa kahden tai useamman paikan välistä, erityistä riippuvuussuhdetta. Esimerkiksi maahanmuuttajien elämään uudessa maassa voi vaikuttaa heidän, joko kuvitteellinen tai todellinen, suhteensa entiseen kotimaahan. Jako perinteisten väestöryhmien ja maahanmuuttajien välillä ei ole kuitenkaan selvä, sillä esimerkiksi perinteisistä vähemmistöistä monet ovat syntyneet maahanmuuton takia, mutta heistä on ajan kuluessa muodostunut historiallisia yhteisöjä, joihin kuuluu sekä vanhoja jäseniä että vasta maahan muuttaneita. (Martikainen 2006, 24–25; Saukkonen 2007, 8; Saukkonen 2013, 6.)

Arkikielessä termi maahanmuuttajat yhdistetään usein huomaamatta ei-eurooppalaisuuteen ja jopa negatiivisiin miellelyhtymiin, vaikka sanan perusmerkitys on neutraali. Ongelmana on, että yksi termi sitoo yhteen suuren määrän ihmisiä, joilla on hyvinkin toisistaan poikkeavat taustat, ja joista kukaan tuskin samaistuu tähän heidät kaikki käsittävään ryhmänimikkeeseen. Maahanmuuttajuus myös saatetaan kuvata hierarkkisessa suomalaiset–ulkomaalaiset

vastakkainasettelussa negatiivisena asiana, ja siten vieraantuneena identiteettinä valtaväestön silmissä. Tässä opinnäytetyössä halutaan korostaa termiä maahanmuuttaja, ainoastaan muuttotapahtumaan liittyvänä, eli demografisena määrittelynä. (Sassi 2002, 64; Bäcklund 2008, 41.)

Monikulttuurisia ryhmiä verrataan usein termeihin kanta- tai valtaväestö. Suomessa tämän ryhmän muodostavat ne henkilöt, jotka tuntevat kuuluvansa kyseisen suomalaisen kulttuuriin, ovat syntyneet Suomessa ja puhuvat äidinkielenään suomea. Kantaväestön jäsenet siis jakavat kansalliseen identiteettiin liitetyt kulttuuripiirteet. Kantaväestön ulkopuolelle määritellään yleensä myös kansalliset ja historialliset vähemmistöt sekä alkuperäiskansat, vaikka se tehdäänkin yleensä epäsuorasti tai "rivien välissä". (Faehnle ym. 2010, 11; Cupore 2015, Viitattu 27.4.2015.)

Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis ja Sam (2011) väittävät, että vaikka monet yhteiskunnat ovat etnisesti ja kulttuurisesti monimuotoisia se ei tarkoita, että yhteiskunta olisi automaattisesti monikulttuurinen. Sen sijaan yhteiskunta on monikulttuurinen vain silloin, kun se arvostaa monikulttuurisuuttaan. Tämä tapahtuu, jos se pyrkii säilyttämään ja edistämään monimuotoisuuttaan sekä kannustaa kaikkia ihmisiä osallisuuteen. Ilman osallistumisen mahdollisuutta ja ryhmien välistä yhteistyötä vaarana on monikulttuuristen vähemmistöjen ja valtaväestön eriytyminen integraation sijaan, koska me–he ajattelu voi kärjistyä. Vaikka yhteiskunnan monikulttuurisuutta voidaan käsitellä monella tapaa, yleensä siihen kuuluu kaikkien etnisyyksien ja kulttuurien sopuisa yhteiselo. (Berry, Poortinga, Breugelmans, Chasiotis & Sam 2011, 399–340.)

Tässä opinnäytetyössä monikulttuurisista ryhmistä keskitytään käsittelemään etnisiä vähemmistöjä. Valtaväestön suomalaiset muodostavat myös oman etnisen ryhmänsä ja vaikka heidän sisällään on aina jonkin asteisia kulttuurisia eroja, kuten uskonto, näitä valtaväestön kulttuuriryhmiä ei ole otettu opinnäytetyöhön mukaan, koska voidaan yleistää, että Suomen valtaväestön kulttuureilla on historiansa takia enemmän yhteistä keskenään kuin suomalaisilla kulttuuriryhmillä. Monikulttuuristen vähemmistökulttuuriryhmien osalta käsitellään sellaisia ryhmiä, joiden kulttuuritausta on muodostunut etnisyyden, kielen ja yhteisen sekä historiallisen alkuperän pohjalta, ja jotka erottavat heidät kantaväestöstä. (Faehnle ym. 2010, 11.)

2.2 Monikulttuurinen Suomi

Suomi ei ole koskaan historiansa aikana ollut yksikulttuurinen kansakunta (Rastas ym. 2005, 16). Tämä tosiasia unohtuu helposti, sillä Suomeen kohdistuvan kansainvälisen muuttoliikkeen kasvun ollessa kolmena viimevuosikymmenenä varsin voimakas se on tehnyt monikulttuurisuuden tuntumaan uudelta ilmiöltä maassamme. On kuitenkin muistettava, että Suomen valtion olemassaolon aikana osa tämän maan väestöstä on aina kuulunut eri kulttuuriin väestöryhmiin, kuten alkuperäisasukkaisiin, ja maassa pitkään asuneisiin vähemmistöihin. (Martikainen 2006, 31; Leikkilä, Faehnle & Lyytimäki 2011, 7.)

Suomen etninen vähemmistö jakautuu perinteisiin ja uusiin vähemmistöihin sen perusteella, kuinka kauan vähemmistön edustajat ovat maassa asuneet. Suomessa perinteisiin väestöihin luetellaan kuuluvaksi saamelaiset, romanit, suomenruotsalaiset, juutalaiset, tataarit ja venäläiset, jotka ovat asuneet täällä useita sukupolvia. Uusiin etnisiin vähemmistöihin taas kuuluvat pääasiassa viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana Suomeen muuttaneet maahanmuuttajat. (Martikainen 2006, 28–30.) Määrällisesti suurimman osan vanhoista vähemmistöistä muodostavat ruotsia äidinkielenä puhuvat suomalaiset, joita tällä hetkellä on noin 291 000, sekä Venäjällä ja entisessä Neuvostoliitossa syntyneet, joita on 74 000. Näiden kahden ryhmän suuruuteen vaikuttavat osaksi myös uudet maahanmuuttajat. Pienemmistä vähemmistöistä romaneja ja saamelaisia on molempia arviolta noin 10 000, juutalaisia on 1100 ja tataareita 800 henkilöä. (Tilastokeskus 2013, viitattu 23.4.2015; Finlandiye Türkleri Birliği Ry 2015, viitattu 23.4.2015; Tilastokeskus 2014, viitattu 23.4.2015; Suomen romanit 2004, 3, viitattu 23.4.2015; Helsingin Juutalainen Seurakunta 2015, viitattu 23.4.2015; Sámediggi 2015, viitattu 23.4.2015; Tilastokeskus 2015a, viitattu 23.4.2015; Turun Juutalainen Seurakunta 2015, viitattu 25.4.2015.)

Vaikka nämä vanhat vähemmistöryhmät muodostavat suuren osuuden Suomen etnisistä vähemmistöistä, viimeaikaisen kansainvälisen muuttoliikkeen ansiosta Suomesta on nykypäivänä kehittynyt monikulttuurisempi maa kuin koskaan aiemmin. Toisen maailmansodan jälkeen 1980-luvulle asti Suomi oli enemmän maastamuutto- kuin maahanmuuttomaa, mutta 80-luvulta alkaen pakolaisuus ja perheen yhdistäminen ovat tuoneet ihmisiä kasvavassa määrin Suomeen. Virallisesti Suomessa maahanmuuttajiksi luokitellaan Suomeen muuttaneet ulkomaan kansalaiset, joiden tarkoituksena on asua maassa pidempään. Tähän ryhmään kuuluvat myös niin sanotut ”toisen sukupolven maahanmuuttajat”, jotka ovat syntyneet Suomessa, mutta joiden toinen tai molemmat vanhemmista ovat muuttaneet Suomeen ulkomailta. (Väestöntutkimuslaitos 2015a, viitattu 3.4.2015.)

Tilastollisesti monikulttuurisuutta on etnisestä näkökulmasta vaikea tarkastella, koska etninen alkuperä on henkilötietolain mukaan arkaluontoista tietoa, jota ei saa käsitellä. Maahanmuuttajien lukumääriä voidaan kuitenkin tutkia Suomessa asuvien ihmisten kansalaisuuden, kielen ja syntymämaan perusteella, vaikka tämäkään ei välttämättä anna kokonaisvaltaista kuvaa kaikista etnisistä ryhmistä, koska Suomen kansalaisuuden saaneet maahanmuuttajat eivät erotu ulkomaalaisten tilastoissa. Siksi kaupunkien väestöjä kuvaavissa tilastoissa ulkomaalaistaustaisella usein viitataan sekä kaupungissa asuviin ulkomaan kansalaisiin että ulkomailla syntyneisiin Suomen kansalaisiin. Tällä tavalla voidaan saada parempi käsitys eri kulttuuritaustaisten ihmisten todellisista määristä. Maahanmuuttajien Suomessa syntyneet lapset, toisen sukupolven maahanmuuttajat, kuitenkin jäävät tämän tilastointitavan ulkopuolelle. (Martikainen 2006, 30; Faehnle ym. 2010, 14.)

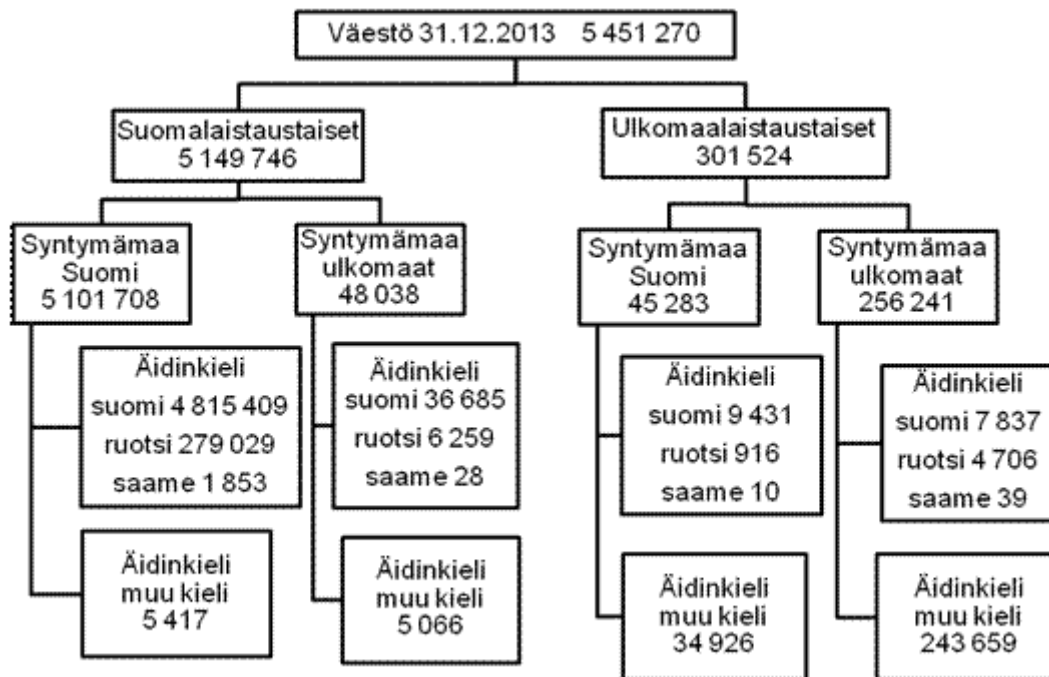
Kulttuureja tarkastellessa väestön puhumat kielet voivat kertoa tarkemmin heidän kulttuuritaustoistaan kuin ihmisten syntymämaa. Ne myös tarkentavat syntymämaan tilastoja, joissa ihmiset luokitellaan yleisesti esimerkiksi afrikkalaisiksi. Kieliryhmät huomioivat myös toisen sukupolven maahanmuuttajat, joilla on Suomen kansalaisuus, mutta eri äidinkieli kuin suomi. (Faehnle ym. 2010, 14.)

Vuoden 2014 lopulla Suomessa asuvia ulkomailla syntyneitä oli 219 675, kun vuotta aiemmin tämä luku oli 12 164 ihmistä pienempi (taulukko 1). Nämä luvut eivät siis sisällä toisen sukupolven maahanmuuttajia ja ulkomailla syntyneitä, jotka ovat saaneet Suomen kansalaisuuden.

TAULUKKO 1. Ulkomaan kansalaiset Suomessa vuosina 2013 ja 2014 ja määrän muutos viimevuodesta prosentteina (Tilastokeskus 2015b, viitattu 13.5.2015)

Maa, jonka kansalaisuus	2013	%	Vuosimuutos, %	2014	%	Vuosimuutos, %
Viro	44 774	21,6	12,6	48 354	22,0	8,0
Venäjä	30 757	14,8	1,9	30 619	13,9	-0,4
Ruotsi	8 382	4,0	-0,4	8 288	3,8	-1,1
Kiina	7 121	3,4	7,5	7 559	3,4	6,2
Somalia	7 465	3,6	0,0	7 381	3,4	-1,1
Thaimaa	6 484	3,1	7,5	6 864	3,1	5,9
Irak	6 353	3,1	7,3	6 795	3,1	7,0
Intia	4 372	2,1	8,5	4 728	2,2	8,1
Turkki	4 398	2,1	2,9	4 508	2,1	2,5
Britannia	4 048	2,0	4,4	4 280	1,9	5,7
Saksa	3 974	1,9	1,7	4 044	1,8	1,8
Vietnam	3 595	1,7	7,5	3 993	1,8	11,1
Puola	3 319	1,6	15,0	3 684	1,7	11,0
Afganistan	3 202	1,5	7,1	3 527	1,6	10,1
Entinen Serbia ja Montenegro	3 155	1,5	3,9	3 360	1,5	6,5
Muut	66 112	31,9	5,3	71 691	32,6	8,4
Yhteensä	207 511	100	6,1	219 675	100	5,9

Kun toisen sukupolven maahanmuuttajat ja Suomen kansalaisuuden saaneet ulkomaalaistaustaiset henkilöt otetaan mukaan luku on paljon suurempi. Tällä määritelmällä vuoden 2013 lopussa ulkomaalaistaustaisten ihmisten osuus Suomen väestöstä ylitti 300 000 ihmisen rajan. Heitä oli tuolloin 301 524, eli 5,5 prosenttia koko maan väestöstä (kuviio 1). Tämä määrä koostui 256 241:stä ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajasta ja 45 283:sta Suomessa syntyneestä toisen sukupolven maahanmuuttajista. Lisäksi ulkomailla syntyneitä, mutta Suomen kansalaisuuden saaneita oli kaiken kaikkiaan 48 038. (Tilastokeskus 2014, viitattu 3.4.2015.)

KUVIO 1. Suomen väestön rakenne vuoden 2013 lopulla (Tilastokeskus 2014, viitattu 14.5.2015)

Syntyperän mukaan Suomen maahanmuuttajat voidaan jakaa kolmeen ryhmään: läntisistä maista, entisen Neuvostoliiton maista ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneisiin sekä muualta maailmalta tulleisiin maahanmuuttajiin (Martikainen 2006, 31). Kaikista Suomessa asuvista ulkomaalaistaustaisista 59 prosenttia on tullut Euroopasta, 24 prosenttia Aasiasta ja 12 prosenttia Afrikasta. Suurimmat ryhmät syntymämaan mukaan muodostavat erityisesti Venäjän, entisen Neuvostoliiton ja Viron kansalaiset, ja he ovat myös suurimmat maassa asuvat vieraskieliset ryhmät. Sekä perinteisiin että uusiin vähemmistöihin kuuluvia Venäjällä ja Neuvostoliitossa syntyneitä on 74 202. He muodostavat neljäsosan kaikista ulkomaalaistaustaisista. Koska virallisesti Suomessa asuvia Venäjän kansalaisia on 30 619, voidaan päätellä, että suurin osa venäläistaustaisista on asunut Suomessa Neuvostoliiton ajoista lähtien, koska heidän syntymämaataan ei luokitella Venäjäksi. Yleisimmät muuton syyt Neuvostoliitossa syntyneille ovat olleet avioituminen suomalaisten kanssa ja inkerinsuomalaisten paluumuutto 1990-luvulla. Noin 70 prosenttia kaikista entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista on inkerinsuomalaisia. Viirasta muuttaneita Suomessa asuu 48 354. Heistä osa on myös inkeriläisiä paluumuuttajia, avioliiton takia muuttaneita sekä jonkin verran työllä tai opiskelemaan tulleita. Pakolaisista, turvapaikanhakijoista ja perheen yhdistämisen takia maahan muuttaneista suurin osa tulee pääasiassa Afrikan maista, Lähi-idästä ja Aasiasta. Heistä eniten, 7 381, on Somaliasta ja 6 795

Irakista. (Faehnle ym. 2010, 15; Tilastokeskus 2014, viitattu 26.4.2015; Tilastokeskus 2015b, viitattu 13.5.2015; Väestöntutkimuslaitos 2015b, viitattu 3.4.2015.)

Vuonna 2013 ulkomaalaistaustaisista naisia oli 148 517 ja miehiä 153 007. Miehiä oli siis 4 490 enemmän kuin naisia. Miesten osuus ulkomaalaistaustaisista onkin ollut hitaassa nousussa 2000-luvulla. Ulkomaalaistaustaiset ovat ikärakenteeltaan huomattavasti nuorempia kuin suomalaiset. Kaikista ulkomaalaistaustaisista 18 prosenttia oli lapsia 0–14 vuoden ikäisiä, kun taas suomalaistaustaisten keskuudessa luku oli 16 prosenttia. Suomalaisten työiässä olevien (15–64-vuotiaiden) osuus oli 63 prosenttia, kun vastaavasti kaikista ulkomaalaistaustaisista työikäisten osuus oli 76 prosenttia, ja ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisista 86 prosenttia. Eläkeikäisiä (65 vuotta täyttäneitä) ulkomaalaistaustaisista oli 5 prosenttia, kun suomalaistaustaisista eläkeikäisiä oli 20 prosenttia. (Tilastokeskus 2014, viitattu 3.4.2015.)

Koska osa Suomessa vakituisesti asuvista ulkomaalaisista hakee vuosittain Suomen kansalaisuutta, monikulttuurisuuden tutkiminen vaikeutuu, sillä heitä ei enää tilastoissa luetella ulkomaalaisiksi. Viimeisimmän tiedon mukaan heitä oli vuonna 2013 8 930. Eniten kansalaisuuden saaneista oli Venäjältä, 2 103 ihmistä, Somaliasta 814 ja Irakista 521. Suomen kansalaisuuden saaneiden määrä kahdeksan vuoden aikana on kaksinkertaistunut (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Suomen kansalaisuuden saaneet ulkomaalaiset maittain vuosina 2006–2013 (Tilastokeskus 2015b, viitattu 13.5.2015)

Entinen kansalaisuus	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Venäjä	1 399	1 665	2 211	1 026	1 925	1 652	2 477	2 103
Somalia	445	464	595	290	131	96	609	814
Irak	405	443	379	207	78	106	457	521
Afganistan	101	102	279	186	108	100	510	479
Viro	176	182	262	166	243	302	521	436
Iran	213	218	329	180	137	145	451	341
Turkki	110	102	195	94	132	166	278	271
Entinen Sudan	2	4	11	49	17	24	228	252
Entinen Serbia ja Montenegro	248	232	324	154	109	106	297	209
Myanmar	-	5	18	7	3	9	56	177
Muut	1 334	1 407	2 079	1 054	1 451	1 852	3 203	3 327
Yhteensä	4 433	4 824	6 682	3 413	4 334	4 558	9 087	8 930

1) Suomessa vakinaisesti asuvat

Vaikka ulkomaan kansalaisten osuus koko Suomen väestöstä on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana kasvanut paljon, Pohjoismaihin verrattuna Suomessa on vähiten ulkomaalaisväestöä. Lisäksi Suomen prosentuaalinen luku 5,5 on alhaisempi kuin EU-maiden yhteenlaskettu keskimääräinen prosenttiluku, joka vuonna 2012 oli 6,8. Suomen mittapuulla kasvu on kuitenkin ollut huomattavaa, sillä vuonna 1980 ulkomaalaisväestön määrä oli 12 063 eli 289 461 ihmistä vähemmän kuin vuonna 2013. Merkittävää on myös se, että vuosien 2012–2014 välisenä aikana Suomeen on muuttanut enemmän ihmisiä vuodessa kuin koskaan aiemmin, noin 30 000 henkeä joka vuosi. Nykyinen maahanmuutto on keskittynyt eniten kaupunkeihin, ja maahanmuuttajista 65 prosenttia asuu kymmenessä suurimmassa kaupungissa, joista eniten Helsingissä. Ulkomailla syntyneiden osuus väestöstä on kasvanut myös niillä pienemmillä paikkakunnilla, joihin on perustettu turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksia. (Martikainen 2006, 31; Saukkonen 2013, 27; Tilastokeskus 2013, viitattu 23.4.2015; Tilastokeskus 2015b, viitattu 13.5.2015; Väestöntutkimuslaitos 2015b, viitattu 3.4.2015.)

3 VIHERALUEET JA MONIKULTTUURISUUS

3.1 Ympäristökäsitys

Ihmisten liikkuaessa ulkona julkisilla paikoilla, kuten viheralueilla, he kokevat ja havainnoivat ympäristöönsä alitajuisesti kokoajan. Tämä tapahtuma kärjistyy esimerkiksi siinä, kuinka toiset pitävät jotakin aluetta esteettisesti miellyttävänä tai viihdyttävänä, kun taas toisille sama alue voi vaikuttaa rumalta ja tylsältä. Mutta mitkä tekijät meissä määräävät sen, miten me ympäristöön reagoimme? Maisemaan liittyvää havainnointia on laajalti tutkittu ympäristöpsykologiaan liittyvässä ympäristökäsityksen tutkimuksessa, ja se keskittyykin tarkastelemaan miten ja miksi ihmiset pitävät toisista maisemista enemmän kuin toisista. (Sitek 2011, 6; Kayamaz 2012, 261–262.) Ympäristökäsityksen tutkiminen siis käsittelee myös sitä, miksi kulttuuristen ja etnisten väestöryhmien mielipiteet ja tarpeet viheralueita kohtaan voivat erota toisistaan.

3.1.1 Ympäristökäsityksen muodostuminen

Ihmisten ympäristökäsitys (englanniksi environmental perception) muodostuu aivojen kyvystä käsitellä ja varastoida kehonsa aistien kautta saamaansa tietoa. Kuuloaisti, syvyysnäkö, näköaisti, sekä tilallinen ja aistinvarainen havainnointi kaikki vaikuttavat siihen kuinka ihminen käsittää ympäristöönsä. Koska havainnoitsija jää itse ympäristön sisään hän on myös olennainen osa käsittämäänsä ympäristöä. Ihmiset eivät myöskään ole koskaan passiivisia ympäristössään, vaan ovat sen kanssa vuorovaikutuksessa, koska heillä on aina tietty tarkoitus sitä kohtaan. Tästä syystä me usein havainnoimme etupäässä sitä tilallista tietoa, joka liittyy tähän tarkoitukseen. Ympäristön havainnointi auttaa meitä myös reagoimaan ympäristöömme, esimerkiksi mahdollisissa vaaratilanteissa. Usein me emme edes ole tietoisia omasta ympäristön havainnoinnistamme, koska jos ympäristö pysyy alati samanlaisena, ihmisillä on tapana ottaa se itsestään selvyytenä. (Kaymaz 2012, 252; Martintolley 2015, viitattu 1.5.2015; WiseGeek 2015, viitattu 1.5.2015.)

Ympäristöpsykologian tutkijat ovat aina väitelleet siitä, mitkä tekijät johtavat ihmisten ympäristönsä hahmottamiseen tietyillä tavoilla. Esimerkiksi yhdyskuntasuunnittelija Kevin Lynch, jonka teosta *Image of the City* (1960) pidetään urauurtavana ympäristökäsityksen määrittelyssä, väittää kirjassaan, että muun muassa ihmisten syntyperällä olisi merkitystä siihen, miten he tulkitsevat maisemaa ja ympäristöä (English Articles 2011, viitattu: 1.5.2015). Myöhemmin maisema-arkkitehti Joan Iverson Nassauer (1995, 233.) on taas todennut kulttuuristen

käytänteiden vaikuttavan suoraan siihen, mitä ihmiset huomaavat ja pitävät kiinnostavana maisemassa. Lisäksi hänen mukaansa ihmiset uskovat, että muun muassa pihojen, puistojen, metsien, peltojen ja kaupunkien tulisi näyttää tietynlaisilta, mutta näin tehdessään he eivät tietoisesti kyseenalaista perusteita näille näkemyksille. Muissa monikulttuuristen ryhmien välisiä ympäristönkäsitystapoja koskeissa tutkimuksissa on löytynyt huomattavia eroja etnisten ja kulttuuristen ryhmien välillä, joka on saanut asiantuntijoita laatimaan aiheesta erilaisia teorioita mitkä tekijät ihmisten ympäristökäsitykseen vaikuttavat. Viimeaikoina laaditut teoriat ovat tämän lisäksi myös keskittyneet tutkimaan, kuinka yhdyskuntasuunnittelussa tulisi laajentaa käsitystä siitä, kuinka kasvava kulttuurien monimuotoisuus kaupungeissa vaikuttaa ihmisten mieltymyksiin julkisia tiloja kohtaan. (Sitek 2011, 6–7; Kaymaz 2012, 261–262.)

Vaikka ympäristökäsitystä on aikojen saatossa tutkittu laajalti, sen pohjalta laaditut toisistaan eriävät teoriat ovat kuitenkin herättäneet huomattavaa väittelyä ja kritiikkiä asiantuntijoiden kesken. Tästä syystä tutkijat eivät ole päässeet selvään yhteisymmärrykseen ympäristökäsityksen tarkasta synnystä. Vertaamalla tunnetuimpia teorioita ja tutkimuksia toisiinsa, niistä voidaan kuitenkin vetää yhteneväisiä johtopäätöksiä, jotka selventävät asiaa. (Sitek 2011, 11.)

3.1.2 Hallitsevat teoriat

Suosittu ympäristökäsitysteoriat voidaan jakaa kahteen osaan: synnynnäisiin ja sosiaalisiin teorioihin. Synnynnäisiä teorioita ovat muun muassa biologiset ja evoluutioon pohjautuvat konseptit (Biology Theory and Evolutionary Theory). Kanadassa maahanmuuttajien viheralueisiin liittyviä mieltymyksiä tutkineen Sitekin mukaan näille teorioille on keskeistä se, että ihmisillä ei ole ennakoasenteita, jotka vaikuttavat tapaan, jolla he havainnoivat ympäristöään, eli tiettyä paikkaa (Sitek 2011, 12 viittaa Gibsoniin). Näin oletetaan, että kulttuuri ja muut ihmiseen elämän aikana vaikuttavat ulkoiset asiat eivät ole osa ympäristön kokemista. Maisemaan ja ympäristöön liittyvät mieltymykset johtuvat sen sijaan yksinomaan biologisesta geeniperimästä ja ovat tulosta ihmisten evoluutiosta. Tähän näkökantaan liittyvän Savanni hypoteesin (Savanna Hypothesis) laatijat perustelevat teoriaansa sillä, että monet maisemaan liittyviä mieltymyksiä tarkastelevat tutkimukset osoittavat savannimaisten maisemanrakenteiden olevan yleensä suosittumia kuin muut luonnolliset ympäristöt. Teorian mukaan savannimainen ympäristö on siksi miellyttävä, että se tyydyttää ihmisen perusselviytymiseen liittyviä motiiveja ja tarpeita, jotka ovat periytyneet sukupolvelta toiselle ihmiskunnan alkuaajoista asti. (Sitek 2011, 12–14.)

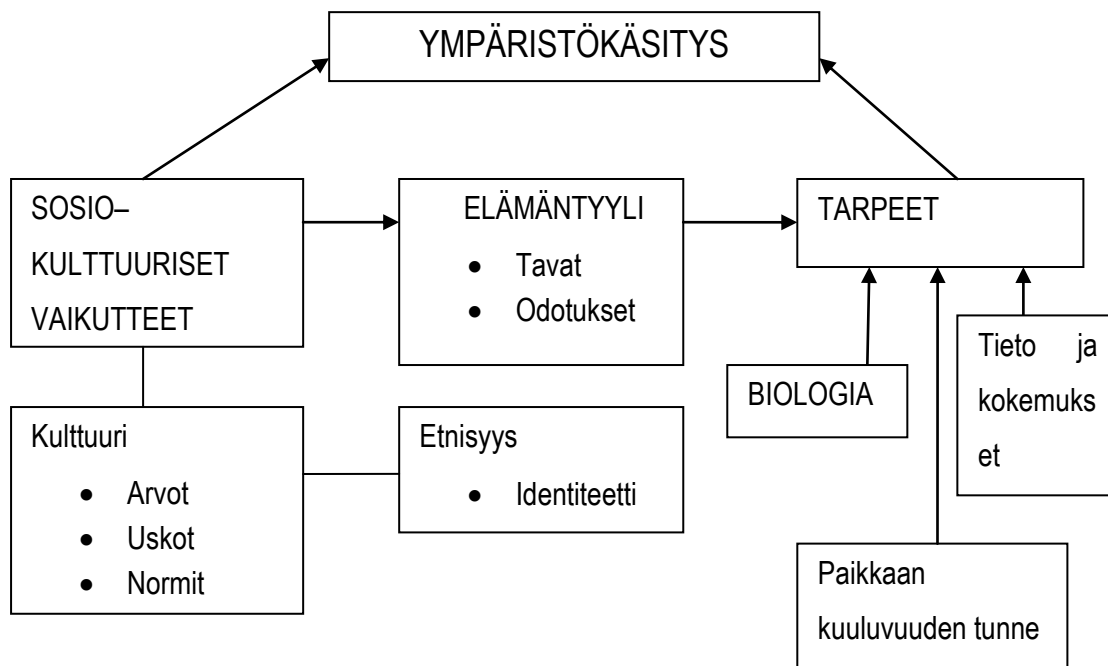
Useat muut tutkimukset kuitenkin väittävät, että biologia ei ole ainoa syy mieltymyksiä syntymiselle, vaan pitkäaikainen altistuminen erilaisille kulttuurisille, taloudellisille ja muille sosiaalisille kokemuksille on myös syy ihmisten välisten mieltymysten eroille. Toisin kuin synnynnäiset teoriat, sosiaaliset ympäristökäsitysteoriat korostavat ihmisten ennakkotiedon ja kokemuksen tärkeyttä. Niiden mukaan käsitys ympäristöstä ei rajoitu ainoastaan synnynnäisiin ja muihin muuttumattomiin tekijöihin, vaan se muodostuu myös vaihtelevasti psykologisista, sosiaalisista ja ympäristöllisistä vaikutteista. (Sitek 2012, 19.)

Sitekin mukaan sosiaalisista teorioista tiedon prosessointiteoria (Information-Processing Theory) esittää, että ihmisiä ei hallitse heidän biologiset tarpeensa, vaan se tieto ja kokemus, jota heille kertyy elämän kaikissa vaiheissa. Tämän tiedon kertyminen ja prosessointi aivoissamme taas vaikuttaa niihin tapoihin, joilla havainnoimme ympäristöä ja miten siihen reagoimme. (Sitek 2011, 19 viittaa Lewisiin.) Sosiaalisessa rakentuvusteoriassa (Social Constructionism), taas tiedostetaan ihmisten olevan luonnostaan sosiaalisia olentoja, jotka käsittävät maailmaa arvojen ja uskojen kautta. Näiden perustella voidaan päätellä ympäristökäsitykseen liittyvien mieltymysten ja ennakkoluulojen aiheutuvan ihmisten rakentamien yhteiskuntien ja kulttuurien pohjalta. Paikkasidonmaisessa teoriassa (Sense of Place Theory) eli topofiliassa korostetaan ihmisen kuulumis-tunnetta ympäristöönsä tärkeänä asiana, sillä sen on todettu olevan olennaista yhteisöiden onnellisuudelle maailmanlaajuisesti. Se on sosiaalinen ilmiö, joka auttaa ymmärtämään ihmisten ympäristökäsitystä tiedostamalla ihmisten ja heidän ympäristönsä välillä olevaa vahvaa sidettä. Tämä side muodostuu yleensä maisemassa olevien luontaisten ja kulttuuristen rakenteiden ja siellä olevien ihmisten takia. Paikkaan kiintymystä tunnetaan varsinkin silloin, kun se tyydyttää havainnoijan tarpeet. (Sitek 2011, 15, 18–19, 23, 25–28.) Suomessa pääkaupunkiseudulla toteutetun maahanmuuttajien osallistamisen loppuraportti ”Immigrants’ use and non-use of green spaces in Helsinki and Vantaa”, viittaa maisema-arkkitehti Clare Risbethin tekemään tutkimukseen, jossa tuttujen kasvien ja maisemanmuotojen puistoissa todetaan luovan maahanmuuttajille yhteyden heidän kotimaihinsa, ja saavan heidät tuntemaan olonsa kotoisaksi näillä alueilla. (Lipsanen 2012, Utilisation of green space to something useful.)

Olemassa olevien ympäristökäsitystutkimusten pohjalta voidaan päätellä sekä biologisten että sosiaalikultuuristen vaikutteiden olevan molemmat tekijöitä ihmisten ympäristökäsityksen muodostumisessa (kuvio 2). Biologisia vaikutteita voidaan muun muassa perustella sillä, että ihmisten ja eläinten on todettu omaavan luontaisia ja vaistonvaraisia tapoja, jotka ovat tulosta heidän havaitsemistaan vaaroista ympäristössään. On luontevaa olettaa tällä olevan vaikutusta muun muassa siihen, mitä suunnitteluratkaisuja pidämme viheralueilla tarpeellisina ja mitä emme.

(Sitek 2011, 27–28.) Esimerkiksi aistien ollessa periytyneitä meille evoluution tuloksena ne myös varoittavat meitä mahdollisista vaaroista, jolloin tunnemme olomme turvallisiksi hyvin valaistuilla viheralueilla, sillä riittävä valaistus lisää aistiemme kykyä huomata vaaroja.

Toisaalta, jos ainoana ympäristökäsityksen pohjana olisivat nämä biologiset ja evoluutioon pohjautuvat teoriat, meillä kaikilla ihmisillä pitäisi olla samat mieltymykset ympäristöjä kohtaan. Näin ei kuitenkaan ole, ja ottaen huomioon paljon toisistaan eroavat näkemykset viheralueisiin liittyvissä mieltymyksissä eri väestöryhmien välillä, todennäköistä on sosiokulttuuristen vaikutteiden olevan ympäristön hahmottamisessa merkittävässä osassa. Siksi kaikilla niillä kokemuksilla ja tiedoilla, joita ihmiset oppivat omissa kulttuurissaan, on suuri vaikutus heidän maailmankuvansa muodostumiseen, ja niihin käytänteisiin ja tapoihin, joiden mukaan ihmiset elävät. (Sitek 2011, 27–29.)

KUVIO 2. Ympäristökäsityksen muodostuminen hallitsevien teorioiden pohjalta (Sitek 2011, 29)

3.2 Viheralueiden käyttötappoihin vaikuttavat tekijät

Viheralueita ja niiden käyttäjiä tarkastellessa huomataan pian kaavoja, millä tavoin eri monikulttuuriset ryhmät käyttävät puistoja ja muita julkisia viheralueita (Lanfer & Taylor 2005, 4). Tätä ilmiötä on tutkittu etenkin ulkomailla, jonka tuloksena vapaa-ajanviettotappoihin perehtyneet tutkijat ovat todenneet, että erilaisilla etnisillä ja kulttuuriryhmillä on toisistaan poikkeavia mieltymyksiä vapaa-ajanviettotavoissa, syissä käyttää puistoja ja aktiviteeteissa, joita he haluavat niissä tehdä. Tämän pohjalta he ovat päätyneet neljään teoriaan, jotka selittävät tapojen syitä. Ne

ovat marginaaliteoria, etnisysteoria, syrjintäteoria ja kulttuurinen sopeutumisteoria. (Byrne & Wolch 2009, 748–749.)

Marginaaliteorian (Marginality Theory) mukaan ihmisten viheralueiden käytön vähyyks johtuu sosioekonomisten resurssien puutteesta, tai koska joidenkin alueiden saavutettavuus on huonompi kuin toisten. Syynä voi olla esimerkiksi kulkuyhteyksien puute tai alueiden ja palvelujen huono tarjonta. Teorialle löytyy perusteita muun muassa Suomesta. Helsingin suuralueella maahanmuuttajat ovat kertoneet, että heidän viheralueiden käytön vähyyks ei johdu kiinnostuksen tai kulkuyhteyksien puutteesta. Sen sijaan syy on viheralueiden sijainnassa, koska niin keskeisellä paikalla suurkaupungissa oleville viheralueille jää vain vähän tilaa, jolloin olemassa olevilla alueilla ihmisiä on liikaa eikä niitä siksi voi käyttää. Ottamalla selvää erilaisten ryhmien pääsymahdollisuuksista suunnittelualueelle voidaan näitä ongelmia ratkaista (Knapp 2009, viitattu 2.5.2015; Lipsanen 2012, Access to green space.)

Etnisyysteoria (Ethnicity Theory) taas olettaa nykyisten eriävien viheralueiden käyttötapojen ja mieltymysten olevan tulosta erilaisten kulttuuriarvojen periytymisestä sukupolvien ajan (Byrne ym. 2009, 749). Väitettä perustellaan siis ympäristönkäsitteorioiden pohjalta. Esimerkkinä eri kulttuurien poikkeavista viheralueiden käyttötavoista voidaan mainita Helsingissä tehty tutkimus, jossa muun muassa ilmeni, että erityisesti Itäisestä ja Eteläisestä Aasiasta kotoisin olevat ihmiset käyttävät viheralueita mieluummin johonkin hyödyllisiin aktiviteetteihin, kuten kalastamiseen tai kannettavilla tietokoneilla työskentelyyn puistoissa. Toisaalta auringonotto oli aktiviteetti, jota havaittiin vain Euroopasta muuttaneen väestön harrastavan. (Lipsanen 2012, Utilisation of green space to something useful.) Kulttuurinen sopeutumisteoria (Acculturation / Assimilation Theory) taas selittää ihmisten käyttävän viheralueita etnisen perimätiedon mukaan tai, koska he eivät ole omaksuneet valta-yhteiskunnalle ominaisia arvoja, jotka saivat heidät käyttämään viheralueita toisin tavoin (Byrne ym. 2009,749).

Syrjintäteorian (Discrimination Theory) mukaan tietyt monikulttuuriset ryhmät voivat jättää käyttämättä alueita tai niiden toimintoja, koska he eivät koe itseään sinne tervetulleiksi syrjinnän tai jopa sen ennakoimisen seurauksena. He eivät siis käytä aluetta siitä syystä, etteivätkö he pitäisi siitä, vaan koska eivät koe oloaan siellä turvalliseksi. (Knapp 2009, viitattu 3.5.2015.) Helsingissä ja Vantaalla maahanmuuttajien viheralueiden käyttöä tutkinut Lipsanen viittaa raportissaan Ruotsissa maahanmuuttajia osallistaneeseen Lovisa Blomqvistiin, jonka haastatteluissa ilmeni, että sekä aiemmin koettu rasismi, ja tv:n ja sanomalehtien uutisten

herättämä pelko sen mahdollisuudesta on Ruotsissa vähentänyt maahanmuuttajien viheralueiden käyttöä jonkin verran. (Lipsanen 2012, Question of fear.)

3.3 Havaittuja yhtäläisyyksiä ja eroja monikulttuuristen ryhmien viheralueiden käyttötavoissa ja mieltymyksissä

Monikulttuuristen ryhmien viheralueiden käytön tutkimuksissa on muutamissa niihin liittyvissä tavoissa ja mieltymyksissä huomattu olevan suuria eroja ja samankaltaisuuksia ryhmien välillä. Seuraavassa kappaleessa on esitetty muutamia tällaisia esimerkkejä. Ne ovat kuitenkin pääasiassa yleistäviä ja on todennäköistä, että poikkeuksiakin löytyy ainakin yksilötasolla. (Francis & Chadwick 2013, 159.)

3.3.1 Viheralueiden koettu turvallisuus

Teoksessa ”Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health” viitataan Maasin, Spreeuwenbergin, Van Winsum-Westran, Verheji, Vriesin ja Groenewegenin, joiden viheralueiden turvallisuudesta kertovassa teoksessa todettiin, että ihmisten viheralueiden käyttöön vaikuttaa eniten se, kuinka turvalliseksi käyttäjät tuntevat siellä olonsa. Turvallisuuden tunteminen on tärkeää kaikille riippumatta ihmisen alkuperästä. Avointen viheralueiden määrän on jopa tutkitusti todettu lisäävän lähialueiden sosiaalista turvallisuudentunnetta (Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health 2012, 13.) Vaikka turvallisuus on tärkeää kaikille, pelon ja tervattomuuden syyt voivat silti vaihdella eri ihmisten ja väestöryhmien välillä (Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health 2012, 13). ”Multicultural urban nature – Integrating multicultural information in urban nature policy and planning” esityksessään Sipilä viittaa Virtaseen, joka on tutkimuksessaan todennut, että Aasiasta ja Afrikasta tulleille maahanmuuttajille Suomen metsät ovat osoittautuneet pelon lähteeksi, kun taas suomalainen valtaväestö ja venäläiset maahanmuuttajaryhmät arvostavat niitä suuresti (Sipilä 2008, Integrating social information in policy in a multicultural society.)

3.3.2 Viheralueiden ylläpito

Kaikkien ihmisten on todettu arvostavan laadukkaita ja hoidettuja viheralueita. Teoksessa ”Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health 2012, 14” viitataan maisema-arkkitehti Clare Risbethiin, joka tutkimustensa perusteella väittää, että perusteellisella hoidolla olisi enemmän vaikutusta viheralueiden käyttöön kuin monikulttuuristen tarpeiden

huomioimisella viheralueiden suunnittelussa (Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health 2012, 14). Tulee kuitenkin huomioida, että ihmisten käsitykset viheralueiden optimaalisesta hoidon voimakkuudesta johtuvat todennäköisesti heidän omista kulttuuritaustoistaan, eli hyvin hoidettu viheralue voi siis merkitä eri ihmisille eri asioita. Tutkimusten perusteella varsinkin Afrikasta, Latinalaisesta Amerikasta ja Islamin maista tulevat etniset vähemmistöt pitävät pitkälle suunnitelluista ja rakennetuista sekä hyvin hoidetuista avoimista viheralueista. Taajaman ulkopuolisista, luonnonmukaisista viheralueista, joiden ulkonäkö on luonnollisempi, he eivät välitä yhtä paljon. (Francis ym. 2013, 159.)

3.3.3 Viheralueiden käytön sosiaalinen näkökulma

Viheralueiden käyttötavoissa, varsinkin kun tarkastellaan kenen kanssa ihmiset viheralueita käyttävät, on todettu olevan suuriakin eroja eri etnisten ja kulttuuristen väestöjen välillä. Etenkin tummaihoisten ryhmien kohdalla ihmisten on havaittu käyttävän viheralueita isojen perheiden ja ystäväryhmien kanssa, jolloin he harrastavat eri joukkueurheilulajeja. (Byrne ym. 2009, 748.)

Teoksessa "Urban Ecosystems: Understanding the human environment" viitataan Buijsiin, Elandsiin ja Langersiin, jotka Alankomaissa maahanmuuttajien viheralueiden käyttötapa ja tutkiessaan huomasivat turkkilaisten ja marokkolaisten käyttävän kaupunkiviheralueita useammin kuin taajaman ulkopuolisia luontoalueita, koska niissä toiminta on enemmän sosiaalista ja vähemmän yksilöllistä, kuten patikointia ja pyöräilyä (Francis 2013, 159). Vastavuoroisesti Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan länsimaalaiset valkoihoisten ryhmät todennäköisemmin käyttivät luonnonläheisempiä ja eristäytyneitä viheralueita, joissa he muun muassa lenkkeilivät tai pyöräilivät, ja toiminta oli muutenkin yksilöllisempää. (Lanfer ym. 2005, 4; Byrne ym. 2009, 748.)

3.4 Viheralueiden merkitys monikulttuurisessa yhteiskunnassa

Jotta monikulttuurisen yhteiskunnan jäsenet pystyvät elämään yhdessä sovussa keskenään, ihmisten tulee pystyä arvostamaan toisten erilaisuutta, kuten omasta poikkeavaa kulttuuria, etnisyyttä sekä arvoja ja elämäntapoja. Monikulttuurisuuden kasvun aiheuttamat nopeat muutokset yhteiskunnassa synnyttävät ihmisissä usein epävarmuutta, joka voi ilmetä ennakkoluuloina ja jopa vihana näiden kulttuurien edustajia kohtaan. Vaikka uudet etniset vähemmistöt ovat usein valtaväestön ennakkoluulojen kohteina, voi myös maahan muuttaneilla olla negatiivisia ennakkokäsityksiä muista etnisistä yhteisöistä. Konflikteja on mahdotonta

välttää, mutta usein niitä voidaan vähentää osapuolten välisellä vuorovaikutuksella. Niin sanotun ”kontaktiteorian” mukaan tämän kulttuurien välisen positiivisen kanssakäynnin lisääminen on paras tapa vähentää ryhmien välillä vallitsevia ristiriitoja ja edesauttaa yhteisösopua. (Ekholm 2001, 186–187; Bäcklund 2008, 44; Nuutila 2012, 23.)

Viheralueilla on ekologisuuden lisäksi myös yhteiskunnallista arvoa (Francis & Chadwick 2013, 159). Ne toimivat luontevina monikulttuuristen yhteisöjen kokoontumis- ja yhteentörmäyksien paikkoina, sillä niihin on kaikilla yhdenvertainen pääsymahdollisuus. Tämä pääsymahdollisuus tarkoittaa sekä rahallisesti ilmaista mahdollisuutta käyttää viheralueita, ja että käyttäjiä ei heidän ominaisuuksiensa, kuten sukupuolen tai syntyperän takia estetä käyttämästä niitä. Viheralueet tuovat nämä yhteisöt toimimaan keskenään samassa tilassa ja kannustavat heitä vapaamuotoiseen sosiaaliseen kanssakäyntiin. Koska kansainvälinen muuttoliike näkyy myös viheralueiden käyttäjissä, niiden tulee kannustaa monikulttuuristen yhteisöjen välistä vuorovaikutusta eli interkulttuurisuutta, ja vaikuttaa positiivisesti suhteiden kehittymiseen kulttuurien ja etnisten ryhmien edustajien välillä. (Low, Taplin & Scheld 2005, 3,4; Lownsborough & Beunderman 2007, 11–12.)

Tarvetta on olemassa yhä tarkemmille tutkimuksille siitä, millaisia niiden julkisten viheralueiden tulee konkreettisesti olla, jotka kannustavat tätä positiivista vuorovaikutusta erilaisten monikulttuuristen ryhmien välillä (Lownsborough ym. 2007, 10). Varmaa kuitenkin on, että niiden tulee olla paikkoja, joissa ihmiset tuntevat olonsa turvallisiksi muiden käyttäjien keskellä. Lisäksi tarjoamalla erillisiä, riittävän isoja tiloja eri käyttäjäryhmien toiminnoille kokonaisten viheralueiden sisällä taataan se, että siellä viihtyvät kaikki ihmiset. Alueet eivät siis saa suunnitteluratkaisuillaan estää yksittäisiä ryhmiä käyttämästä aluetta, ja niiden tulee olla sopeutuvaisia käyttäjäryhmien ja heidän tarpeidensa muuttumiseen tänä aikana, kun ihmisten liikkuvuus on yleistä. (Dunnet, Swanwick & Woolley 2002, 81; Low ym. 2005, 4; Lownsborough ym. 2007, 16,18.)

3.5 Viheralueet maahanmuuttajien kotoutumisessa

Suomessa maahanmuuton on arvioitu lisääntyvän entisestään tulevina vuosina, ja siksi on tarpeellista etsiä keinoja, joilla maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan voidaan auttaa. Tämä kotoutuminen, eli integraatio, on prosessi, jossa maahanmuuttajat ja vastaanottava yhteiskunta tekevät yhteistyötä, jonka myötä maahanmuuttajat omaksuvat yhteiskuntaan liittyviä tapoja ja perinteitä, mutta eivät silti luovu omasta kulttuuristaan.

Tavoitteena on antaa heille mahdollisuus osallistua kokonaisvaltaisesti yhteiskunnan sosiaalisiin, kulttuurisiin ja poliittisiin rakenteisiin. (Faehnle ym. 2010, 12; Varjonen 2013, 13.)

Maahanmuuttajien kotoutuminen uuden maan luontoon onnistuu parhaiten, kun he ovat omaksuneet tapoja käyttää maan viheralueita samalla säilyttäen omalle kulttuurilleen arvokkaita perinteitä. Vähimmäistavoite saavutetaan silloin, jos he eivät koe ympäristöä negatiivisena vaikutteena yhteiskuntaan sopeutuessaan ja se ei heikennä sitä. Kuten tämän opinnäytetyön luvussa 3.1 todetaan, viheralueiden on tutkittu lisäävän naapuruston asukkaiden sosiaalista hyvinvointia, sillä ne tukevat asukkaiden välisiä sosiaalisia verkostoja ja lisäävät yhteisöllisyyttä naapurustoissa. Tämä sosiaalinen kanssakäyminen lisää myös paikkaan kuuluvuuden tunnetta, joka on tärkeää maahanmuuttajien kotoutumisessa. Maahanmuuttajien kotoutumista voidaan auttaa myös huomioimalla heidän mielipiteensä ja näkemyksensä viheraluesuunnittelussa, jotta he tuntuivat olevansa yhteiskunnan vaikuttajia valtaväestön tapaan. (Rinkinen 2004, 71; Faehnle ym. 2010, 12; García & Strongin 2010.)

4 MONIKULTTUURINEN OSALLISTAMINEN VIHERALUESUUNNITTELUSSA

4.1 Osallistava suunnittelu käsitteenä

Suunnittelun viheralueen tulee olla vastaus sen käyttäjien sille asettamiin toiveisiin ja tarpeisiin (Rinkinen 2004, 63). Osallistava eli vuorovaikutteinen aluesuunnittelu antaa mahdollisuuden osallisille, eli niille yksilöille ja ryhmille, joiden elinoloihin suunnittelulla ja kaavoituksella vaikutetaan, osallistua ja vaikuttaa suunnittelun eri vaiheisiin erilaisten työkalujen ja menetelmien kautta. Nämä menetelmät jaetaan perinteisiin tutkimusmenetelmiin, kuten haastatteluihin ja kyselyihin, sekä vuorovaikutusta, viestintää ja osallistumista edistäviin työkaluihin. Osallistavassa suunnittelussa tavoitteena on saada aikaan vuorovaikutusta viheralueiden käyttäjien ja suunnittelijan välille, mikä tuottaa suunnittelijalle alueesta ajankohtaista tietoa sen käyttäjien kokemusten ja havaintojen kautta. Osallistamalla tähän prosessiin käyttäjät puolestaan tuntevat alueen helpommin omakseen ja ottavat sen myös käyttöönsä. (Horelli 2001, 6–7; Bäcklund, Häkli & Schuman 2002, 8; Turvallinen Kaupunki 2015, viitattu 14.3.2015.)

Kansalaisten oikeus osallistua ympäristönsä suunnitteluprosessiin taataan Suomen Maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä Maankäyttö- ja rakennusasetuksessa, jossa osallisuuteen liittyvä osuus käsittelee enemmän suunnitteluprosessin kaavoitusvaihetta. Tämä laki kuitenkin tukee vuorovaikutteista suunnittelua, ja korostaa osallisten oikeutta ja mahdollisuutta osallistua suunnitteluun. (Turvallinen Kaupunki 2015, viitattu 14.3.2015; Bäcklund 2008, 8.)

4.2 Monikulttuuristen vähemmistöjen osallistaminen

Myöhäismodernille kulttuurille on ominaista liikkuvuus, jonka seurauksena yhteisöön kuulumisen ja osallisuus eivät ole ihmisille itsestään selviä. Kansainvälinen muuttoliike, kulttuurisidonnaiset elämäntavat ja arvot sekä yhteiskunnalliset erot muovaavat asuinalueista ja kaupungeista oman näköisiä. (Sassi 2002, 59.) Syrjäytymisen estämiseksi ja monikulttuuristen ryhmien ja valtaväestön välisen vuoropuhelun onnistumiseksi on tärkeää taata monikulttuurisille vähemmistöille yhteiskunnassa riittävästi osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia, ja että enemmistö kuuntelee ja arvostaa heidän mielipiteitään. Viheraluesuunnittelussa monikulttuurisella osallistamisella luodaan mahdollisuuksia tälle yhteistoiminnalle, vaikutetaan positiivisesti ihmisryhmien välisiin suhteisiin ja lisätään monikulttuuristen ryhmien kuulumisen tunnetta yhteiskunnassa. (Ekholm 2001, 187–188; Leikkilä ym. 2011, 7.)

Jotta kaikki ihmiset voisivat käyttää ja hyödyntää julkisia viheralueita, niiden täytyy tasapuolisesti vastata kaikkien eri käyttäjäryhmien tarpeisiin (García ym. 2012, 14). Monikulttuurisuuden lisääntyä viheralueiden käyttäjäryhmät kasvavat ja muuttuvat entisestään, jolloin vaarana on, että viheralueet vanhoilla, olemassa olevilla ominaisuuksillaan epäkannustavat, tai pahimmillaan estävät, ihmisiä käyttämästä niitä. Tuloksena viheralueilla interkulttuurisuus ja käyttäjämäärä vähenevät. (Low ym. 2005, 1,4.)

Tämän estämiseksi suunnittelussa tulisi käyttää menetelmätapoja, jotka kannustavat, tukevat ja ylläpitävät alueiden monikulttuurisuutta. Viheralueiden tulisi tarjota käyttömahdollisuuksia, toimintoja ja tiloja eritaustaisille käyttäjäryhmille, sillä tämä mahdollistaa monikulttuuristen ryhmien alueen käytön ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen. Antamalla monikulttuurisille ryhmille mahdollisuuden kertoa tarpeensa ja osallistua suunnitteluun viranomaiset ja suunnittelijat pystyvät sovittamaan saadut näkemykset käytössä oleviin resursseihin ja samalla oppivat alueella vaikuttavien sosiaali- ja kulttuuriryhmien tarpeista, kokemuksista ja arvoista. Näin he pystyvät suunnittelemaan alueita, joissa käyttäjät tuntevat olonsa turvallisiksi ja heillä on syytä myös käyttää aluetta. (Low ym. 2005, 4,11,12.)

Monikulttuurista osallistamista voidaan puolustaa myös demokraattisesta näkökulmasta, koska kaupunkisuunnittelussa tulee kiinnittää huomiota siihen, että suunniteltaviin alueisiin liittyviä mielipiteitä ja tarpeita kysytään riittävästi eri ryhmiltä. Kaupungeissa kulttuureiden ja etnisten ryhmien monilukuisuus näkyy muun muassa yksilöiden sekä ryhmien toiveissa maankäyttöä ja ympäristöä kohtaan, ja kuten tämän opinnäytetyön luvussa 3 todetaan, kulttuurilla ja etnisyydellä on vaikutusta siihen, miksi ihmiset näkevät ympäristönsä eri tavoin. Vaikka nämä ympäristöön liittyvät mielipiteet ja tarpeet eivät aina välttämättä poikkea monikulttuuristen vähemmistöjen ja valtaväestön edustajien kesken, monikulttuuristen vähemmistöjen jatkuva osallistamisesta poisjättäminen johtaa lopulta syrjintään. Jos suunnitteluprosessista halutaan tehdä kattavaa ja avointa, tulee mielipiteitä etsiä aktiivisesti myös etnisten väestöjen ja kulttuuriryhmien edustajilta. (Qadeer 2009,11; Leikkilä ym. 2011, 7,43.)

Monikulttuurisista ryhmistä erityisesti maahanmuuttajilla on tutkittu olevan huonot edellytykset osallistua vaikuttamiseen ilman ulkopuolista tukea. Tästä johtuen he kuuluvat niin sanottuihin hiljaisiin ryhmiin, joita ovat myös lapset, nuoret, vanhukset, kotiäidit ja vammaiset. Näiden ryhmien tiedot, näkemykset ja tarpeet viheralueista jäävät usein vaihtelevista syistä muiden ryhmien alle, koska heillä on paremmat mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Maahanmuuttajat

eivät välttämättä aina myöskään uskalla valittaa, kysyä neuvoa tai pyytää apua kohtaamiinsa epäkohtiin, koska pelkäävät tulevansa negatiivisen huomion keskipisteeksi. (Rinkinen 2004, 52.)

Viheraluesuunnittelun kannalta maahanmuuttajat ovat kuitenkin tärkeä ryhmä osallistavassa suunnittelussa. Heille on ominaista, että heidän toimintansa tapahtuu useimmiten pääasiassa asuinalueen lähiympäristössä, mikä taas tekee heistä ympäristönsä jatkuvia käyttäjiä ja asiantuntijoita. Maahanmuuttajien näkemysten selvittäminen on suunnittelijalle tärkeää tämän analysoidessa alueen ongelmakohtia ja ratkaisuja, koska heiltä kuulee usein sellaisia havaintoja alueesta, jota ei voi saada selville muuten kuin siellä asumalla. Heiltä saatava hiljainen tieto voi liittyä konkreettisiin parannusehdotuksiin, ympäristön epäkohtiin ja tärkeinä pidettyihin paikkoihin. Lisäksi muutoksilla, joita suunnittelulla lähiympäristöön tehdään, on ensisijainen vaikutus näihin ryhmiin. Tämä tekee heistä ensisijaisen tärkeitä osallisia. Vastavuoroisesti ottamalla maahanmuuttajia mukaan osallistamistilaisuuksiin voidaan kasvattaa suomalaisten tietoutta eri kulttuureista, ja näin mahdollisesti lisätä suvaitsevaisuutta maahanmuuttajia kohtaan. (Rinkinen 2004, 7, 52–53; Rinkinen 2010, 71.)

Monikulttuuristen vähemmistöjen osallistaminen on osa vuorovaikutteisen suunnittelun kokonaisuutta. Se ei korvaa muuta osallistamista, vaan täydentää nykyisiä menettelyjä, kun vähemmistöjen huomioiminen suunnittelussa on aiemmin jäänyt puutteelliseksi. Monikulttuuriset vähemmistöt tulisi ottaa osallistavan suunnittelun käytänteissä paremmin huomioon heidän osallistumiseensa vaikuttavien erityistarpeidensa takia. (Rinkinen 2004, 124.) Heitä ei silti tulisi osallistaa erillään valtaväestöstä, sillä valtaväestön ja monikulttuuristen vähemmistöjen välisen vuorovaikutuksen lisääminen on yksi osallistavan suunnittelun parhaita puolia.

Osallistaminen aloitetaan yleensä vasta uusiin suunnitelmahankkeisiin liittyen, mutta jos tietoa alettaisiin kerätä jo aiemmin, yleisesti liittyen monikulttuuristen asukasryhmien näkemyksiin ja tarpeisiin, sitä voitaisiin käyttää tulevien suunnittelukohteiden pohjana. Tarvetta on myös alueiden rakentamisen jälkeiselle raportoimiselle rakennettujen ympäristöjen toimivuudesta näiden ryhmien kohdalla. Samalla voitaisiin myös verrata monikulttuuristen ryhmien ja valtaväestön ympäristökokemuksia toisiinsa. Vaikka näkemykset eivät eroaisikaan toisistaan, olisi hyvä tietää, missä asioissa eroja on, mistä ne johtuvat, ja miten ne vaikuttavat viheraluesuunnitteluun. (Rinkinen 2010, 76.)

4.3 Haasteet

Monikulttuurisuus asettaa suunnittelu- ja osallistamisprosesseille monia haasteita, sillä toisilleen vieraiden kulttuurien ymmärtäminen on osallistumisen ja vaikuttamisen pysyvin ongelma (Bäcklund ym. 2002, 10). Siksi on tärkeää, että monikulttuurisia ryhmiä lähestyttäessä ja heitä osallistettaessa suunnittelija kykenee mukautumaan suunnittelualueella vaikuttavien kulttuurien välisiin eroihin ja tekemään työtä erilaisten yhteisöjen kanssa. Suunnittelijan tulee myös tiedostaa kuinka etnisuus ja kulttuuri muokkaavat yhteisöjen kokemuksia sekä kyetä arvostamaan ja kunnioittamaan heidän erilaisia arvojaan ja näkemyksiään. Prosessi vaatii siis tietoteoriaan perehtymistä muun muassa kulttuureille ominaisista paradigmoista, jotka vaikuttavat kulttuurien edustajien mahdollisuuksiin ja käyttäytymiseen osallistamisen aikana. Tämä on aikaa vievää mutta elintärkeää osallistamisprosessin onnistumiselle (Umemoto 2001, 17; Achugbue 2005, 53.)

4.3.1 Kulttuureille ominaiset paradigmat

Kulttuureille ominaisilla virallisilla ja epävirallisilla käyttäytymissäännöillä voi olla suuri vaikutus muodollisissa tapahtumissa. Nämä etikettisäännöt voivat liittyä muun muassa toisten ihmisten tapaan puhutella toisia, ryhmän sisäisen hierarkian kunnioittamiseen tai yksilöiden läsnäoloon ja sen puutteeseen sosiaalisissa tapaamisissa. Jos suunnittelija ei ole perehtynyt näihin sääntöihin aikaisemmin voi hän vahingossa sanoa tai tehdä jotain, joka vieraannuttaa osallistettavat. (Umemoto 2001,24–26.) Esimerkiksi jos suunnittelija haluaa valokuvata osallistamistilaisuuden ja sen osalliset, tulee hänen tietää onko ryhmässä sellaisia, jotka eivät kulttuuriinsa vedoten halua tulla kuvatuiksi (Rinkinen 2004, 126).

Toinen käyttäytymissääntöjen asettama haaste osallistamiselle on, kuinka suunnittelijan tulisi ratkaista niiden asettamia moraalisia ja eettisiä ongelmia. Esimerkiksi, jos osallistettavien kulttuureiden joukossa on sellaisia, jotka eivät hyväksy naisten osallistumista, tulee päättää pitäisikö tästä etiketistä poiketa kutsumalla paikalle myös naisia, koska näkemyksiä halutaan saada alueen kaikilta käyttäjäryhmiltä, mutta samalla riskeerataan kulttuurien edustajien mahdollinen loukkaantuminen ja epäluottamuksen lisääntyminen suunnittelijaa kohtaan. Riskien arviointi ja lopullisen ratkaisun löytäminen on näissä tapauksissa osallistavan tahon vastuulla. (Umemoto 2001, 24–26.)

4.3.2 Osallisten tavoittaminen

Osallistamisessa perehdytään usein ensimmäiseksi kohdealueeseen ja sen asukkaisiin tilastojen, tutkimusten, karttojen ja havaintojen perusteella, koska tällä tavalla saadaan tietoa alueen asukasrakenteesta ja asukasryhmien välisistä suhteista (Rinkinen 2004, 77). Haasteista ensimmäisen suunnittelija kohtaa yleensä tässä vaiheessa – kuinka saada tietoa suunniteltavan viheralueen läheisyydessä vaikuttavista kulttuureista ja etnisistä ryhmistä? Monikulttuuristen ryhmien osalta tilastolliset selvitykset kertovat suuntaa-antavasti, kuinka paljon ja miten he ovat tietyille alueelle sijoittuneet. Tätä tietoa voidaan hyödyntää seudullisesti isoja luontoalueita suunniteltaessa, mutta pienemmässä mittakaavassa olevista kohteista, kuten asuinalueista, tietoa tarvittaisiin tarkemmalla tasolla, kaupunginosa- ja pienaluekohtaisesti, kuin mitä siitä on tällä hetkellä saatavissa. Koska monikulttuuristen henkilöiden määrät jäävät usein näillä alueilla niin pieniksi, yksityisyyden suojelun takia pienaluejaon tasoista tietoa ei voida julkaista. (Faehnle ym. 2010, 18–19.)

Tietyn alueen monikulttuuristen ryhmien tavoittamisessa ja siellä vaikuttavien kulttuureiden selvittämiseksi kannattaa suunnittelijoiden hyödyntää paikkoja, joissa ihmiset liikkuvat muutenkin ja joissa tapaaminen on spontaania. Niitä ovat esimerkiksi puistot, koulut, monikulttuurisuuskeskukset, kirjastot ja ostospaikat. (Leikkilä ym. 2011, 44.) Varsinkin naispuolisille maahanmuuttajille kerhot ja vapaaehtoistoiminta voivat olla tärkeää ajanvietettä. Osallistaminen näissä ryhmissä, joissa jäsenet tuntevat toisensa hyvin, tekee osallistamistilanteesta luontevaa ja turvallista. Maahanmuuttajien, kuten muiden hiljaisten ryhmien tavoittamiseksi osallistamista varten kannattaa heihin ottaa yhteyttä henkilökohtaisesti kasvotusten. (Rinkinen 2004, 73; Rinkinen 2010, 71.)

Osallisten etsinnässä suunnittelijoiden kannattaa olla myös yhteydessä kaupunkien ja kuntien maahanmuuttajajärjestöihin siitä huolimatta, että ne toimivat usein seututasolla, jolloin niiden kautta ei välttämättä ole mahdollista saada yhteyttä juuri tietyssä kaupunginosassa asuviin maahanmuuttajiin. Suunnittelijan on hyvä kuitenkin tehdä yhteistyöaloitteita näille järjestöille sekä muille monikulttuurisuuden asiantuntijoille, ja selvittää pystyykö heidän välityksellään tavoittaa heidän tuntemiaan monikulttuurisia ryhmiä. Monikulttuurisuuden asiantuntijoiden kanssa voi myös keskustella muista monikulttuuristen ryhmien osallistamiseen liittyvistä ongelmista ja kysymyksistä. (Leikkilä ym. 2011, 44–45.)

Etukäteen suunnittelukohteesta, suunnittelun tarkoituksesta, prosessista, osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja tarkoituksista tulisi välittää tietoa suunnittelusta kiinnostuneille ja kohteen osallisille. Tiedonvälitys on myös tarpeen, jotta osalliset ja muut suunnittelun osapuolet oppivat alueeseen liittyvistä näkökulmista ja intresseistä, sekä niiden yhteen sovittamisen mahdollisuuksista. Tämä on tarpeen varsinkin monikulttuurisia ryhmiä osallistettaessa, joilla ei välttämättä ole aiempaa kokemusta yhteiskunnassa tai suunnittelussa vaikuttamisesta, ja jotka eivät tunne omia oikeuksiaan. Siksi on tärkeää tiedottaa heitä siitä, mitä vaikutusta heidän osallistumisellaan suunnitteluun on. (Leikkilä ym. 2011, 44.)

4.3.3 Kielenkäytön haasteet

Kielimuuri tuottaa usein kommunikaatiovaikeuksia eri kulttuuritaustaisten ihmisten välille. Varsinkin niille, jotka ovat muuttaneet maahan vasta viimeaikoina, ja joiden kotoutumisprosessi on alussa, on osallistaminen järjestettävä heidän omalla kielellään. Tästä huolimatta vaikka osallistumisessa käytetyt kirjalliset menetelmät olisikin käännetty osallistettavien omalle kielelle, voi heidän oman kielen luku- ja kirjoitustaidon puute estää vastaamisen. Osallisten ja suunnittelijan puhuessa samaa kieltä voi suunnitteluun ja osallistamiseen liittyvä ammattikäsitteistö ja kielenkäyttö tuntua liian vierailta ja monimutkaiselta ymmärrettäväksi, jolloin he jäävät osallistamisesta pois kokonaan. (Tiilikainen 2006, 96; Leikkilä ym. 2011, 43.)

Vaikka keskustelua pystytäänkin kielellisesti käymään, vaarana on aina, että ilmaisuja ymmärretään väärin, koska vastapuolet taustastaan johtuen tulkitsevat ne eri tavoin. Esimerkiksi somalialaisia heidän omalla kielellään osallistettaessa on hyvä tietää, että somalinkielessä kirjakieli on kehitetty vasta vuonna 1972 ja heidän keskuudessaan puhekieli on arvostetumpi ja tehokkaampi kommunikaation muoto (Tiilikainen 2006, 96). Näitä kulttuurieroja kielenkäytössä ja ilmaisussa on vaikeaa ennakoita etukäteen, mutta niitä voidaan vähentää ennakoivalla tutkimuksella osallistettavista kulttuureista. Lisäksi itse osallistamistilaisuudessa kannattaa olla tarkkaavaisia keskustelussa syntyneille epäjohtonmukaisuuksille, jolloin ne voidaan selvittää ajoissa. (Umemoto 2001, 24.)

Osallistamistilaisuutta voidaan helpottaa käyttämällä apuna tulkkia, joka hallitsee kielitaidon lisäksi molempien osapuolten välisten kulttuurien käytänteet. He helpottavat kulttuurien välistä kommunikaatiota sekä auttavat tunnistamaan ja estämään osapuolten eriäviä tulkintoja. Tulkin valinnassa tulee kiinnittää huomiota henkilön ammattitaitoon, jotta kaikki oleellinen tulee varmasti käännettyä ja kommunikaatio toimii hyvin. (Umemoto 2001, 26.) Tulkki, joka on osallistettavalle

ryhmälle entuudestaan tuttu, lisää ryhmän luottamusta osallistamisprosessiin ja sen tarkoituksiperiin (Leikkilä ym. 2011, 18).

4.3.4 Luottamus suunnittelijan ja osallisten välillä

Suunnittelijan tulee valmistautua siihen, että jotkut ryhmät tai yksilöt eivät halua tuoda ääneen julki omaan kulttuuriin liittyviä näkemyksiä. Syynä voi olla se, että joissain kulttuureissa yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttaminen on vain tietyn väestönosan oikeus tai kansalaisten osallistumista ei heidän kulttuurissaan tunneta ollenkaan. Haluamattomuus osallistua voi myös yksinkertaisesti johtua aiheen arkaluontoisuudesta tai pelosta, että siitä aiheutuu heille negatiivisia seurauksia. (Umemoto 2001, 22.) Itsesensuuria voi esiintyä, jos osallistettava välttelee kertomasta puolia, joka antaa heidän kulttuuristaan negatiivisen kuvan (Tiilikainen 2006, 96).

Haastetta tuo lisäksi se, että suunnittelija yhdistetään helposti suunnitteluun liittyvän päätöksenteon omaavan tahon edustajaksi, ja mitä enemmän kulttuurien edustajat tuntevat itsensä eristetyiksi tästä tahosta, sitä epämiellyttävämpää heidän on osallistua täysivaltaisesti. Tämä ero näiden osapuolten välillä voi vahvistua, jos heidän välillään ei ole mitään tekijää yhdistämään heitä toisiinsa. (Umemoto 2001, 22.) Monista eri syistä johtuva pelko viranomaisia kohtaan voi myös vaihtelevan asteisesti estää maahanmuuttajia osallistumasta julkisiin tilaisuuksiin (Rinkinen 2010, 70).

Luottamus suunnittelijan ja osallistettavien kesken on tässä tilanteessa tärkeää, jotta osallistettavat ymmärtävät, että heidän mielipiteensä otetaan vakavasti ja niitä arvostetaan. Tähän pääsee yleensä pitkäjänteisellä kenttätyöllä (Rinkinen 2010, 70). Luottamuksen rakentaminen ei ole itsestään selvä osa osallistamisprosessia, mutta on sen onnistumisen kannalta erittäin tärkeää, koska osallistettavien luottamus suunnittelijaan ja tämän päämääriin luot turvallisen ja kannustavan ympäristön mielipiteiden ilmaisuun (Umemoto 2001, 22).

Sanallisella ja sanattomalla viestinnällä suunnittelija pystyy kuitenkin asettamaan ilmapiirin, joka kannustaa keskustelua. Käymällä esimerkiksi kulttuurisesti täsmällistä keskustelua suunnittelijat luovat tunteen, että kulttuuripohjainen ilmaisu on arvostettua. (Umemoto 2001, 22). Sanaton viestintä, epämuodolliset ja kasvokkain tapahtuvat vuorovaikutustilanteet ovat tärkeitä elementtejä etenkin maahanmuuttajien osallistamisessa. Tämä on usein kuitenkin mahdollista

vain pienissä ryhmissä, joissa myös luottamusta suunnittelijan ja osallistettavien välillä on helpompi luoda. (Rinkinen 2004, 97.)

Osallistaminen kannattaa käynnistää vuorovaikutusta korostavalla aloituksella, jolla luodaan hyvä työskentelyilmapiiri osallisten ja suunnittelijan välille ja autetaan heitä tutustumaan toisiinsa paremmin. Näin helpotetaan kaikkien aktiivista osallistumista ja osallistaminen on helpompaa kun osapuolet tuntevat toisiaan paremmin. Tämä tutustuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi vapaamuotoisella keskustelulla aiheesta, joka on syynä kyseiseen tilaisuuteen, mutta hyvä vaihtoehto on myös erilaiset tutustumistehtävät. (Osallistavat menetelmät – Tuki- ja virikeaineisto, 6–7.)

Yksi esimerkki tutustumistehtävistä on sekakättely. Siinä osallistujat asettuvat esimerkiksi piiriin ja ensiksi kättelevät jommallakummalla puolella olevaa vierustoveria ja esittelevät itsensä. Sen jälkeen tilassa liikkumalla etsitään uusi käteltävä, mutta edellisen kättelytoverin kättä ei saa päästä irti ennen kuin seuraava käteltävä löytyy. Näin jatketaan, kunnes tietty aikaraja täyttyy. Käteljiöitä voi myös pyytää kertomaan, miksi he ovat tilaisuuteen tulleet tai muuta aiheeseen liittyvää. (Osallistavat menetelmät – Tuki- ja virikeaineisto, 8.)

4.4 Soveltuvia osallistamisen menetelmiä

Osallistamisen menetelmien tulisi olla eri kulttuuritaustaisten henkilöiden näkökulmasta mieluisia ja luontevia. Tämä voidaan huomioida osallistamisessa käyttämällä tekniikoita ja prosesseja, jotka huomioivat kulttuureiden erilaisia ominaispiirteitä. Menetelmät voivat esimerkiksi olla yhteensopivia osallistettavan ryhmän kulttuureille ominaisten ilmaisutapojen kanssa, kuten joillekin kulttuureille tarinankerronta on luonnollinen tapa siirtää tietoa ja mielipiteitä eteenpäin. (Umemoto 2001, 22; Leikkilä ym. 2011, 7.)

Kaikkia monikulttuurisia ryhmiä ei voi osallistaa yhtenäisin käytäntein. Esimerkiksi lomakekyselyt eivät välttämättä sovi useimmille maahanmuuttajille, ei suomen eikä heidän omankielisinä. Kulttuurikohtaisesti menettelytapa voi usein olla vieras ja monet maahanmuuttajista eivät omien kokemustensa perusteella usko niiden vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Kulttuurien välisiä eroja ilmenee myös kuvien, tekstin, kysymysten ja numeroiden hahmottamisessa ja tulkitsemisessä. Vastaamista hankaloittaa myös luku-, kirjoitus- ja tietotekniikkataitojen puute. (Rinkinen 2004, 126; Leikkilä ym. 2011, 18.)

Suunnittelijoiden tulee aktiivisesti etsiä uusia menetelmiä helpottamaan yhteistyötä kulttuurien välillä. Heidän tulee kyetä käyttämään perinteisestä poikkeavia menetelmiä helpottaakseen kulttuurisidonnaisen tiedon keräämistä. Kulttuurien ominaispiirteisiin tutustumisessa tietoteoriaan perehtyminen ei siis välttämättä riitä vaan menetelmiä voi muodostaa myös jo kulttuurien välisestä kanssakäymisestä saatujen kokemusten, sanattoman tiedon tai keskustelujen avulla (Achugbue 2005, 52). Jos suunnittelijalla ei ole aiempaa kokemusta toisten kulttuurien ja etnisten ryhmien kanssa vuorovaikutuksesta, voi hän turvautua asiantuntijoiden puoleen, jotka ovat erikoistuneita monikulttuuristen ryhmien kanssa toimimiseen (Leikkilä ym. 2011, 44–45).

Erialaisten monikulttuuristen ryhmien osallistamisessa kannattaa hylätä jäykät ja kaavamaiset osallisten kuulemistilaisuudet, kuten aiemmin mainitut kyselylomakkeet. Sen sijaan tulisi käyttää vapaamuotoisia menetelmiä, jotka eivät ole pelkästään tapoja ilmaista näkemyksiä, vaan ne myös kannustavat luovaan ja vapautuneeseen vuorovaikutukseen osallisten ja suunnittelijan välillä. (Hou & Kinoshita 2007, 312.) Seuraavia esiteltyjä menetelmiä, ja niitä yhdistelemällä ja soveltamalla tilanteen ja suunnitteluongelmien mukaan, voidaan käyttää monikulttuuristen ryhmien osallistamisessa.

4.4.1 Haastattelut

Haastattelut sopivat hyvin monikulttuuristen ryhmien osallistamiseen, sillä siinä osalliset ja suunnittelija ovat henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin luottamuksen syntyminen näiden osapuolten välille on helpompaa. Lisäksi suunnittelijan läsnäolo tilaisuudessa lisää vähemmistöryhmien osallisuuden ja vaikuttamisen tunnetta yhteiskunnassa. (Leikkilä ym. 2011, 45.) Suunnittelijan tulee haastattelussa olla kuitenkin varovainen, ettei osallisille muodostu käsitystä, että heidän kulttuuriaan arvostellaan. Tämä johtaa helposti osallisten itsesensuuriin ja vaikuttaa negatiivisesti osallistamisen onnistumiseen. (Rinkinen 2004, 126.)

Haastattelun voi tehdä yksilö- tai ryhmähaastatteluna, mutta mitä pienempi ryhmä on, sitä enemmän vuorovaikutusta syntyy yksittäisten osallisten ja suunnittelijan välille. Tilaisuudesta saa myös luotua epämuodollisemman, jos osallisia on vähän. (Leikkilä ym. 2011, 45.) Haastattelun voi toteuttaa myös kohderyhmähaastattelua, joka koostuu yleensä vain 6–10 henkilöstä. Ryhmän jäsenet valitaan niistä yhteisöistä, joita alueella halutaan tutkia. (Low ym. 2005, 190.)

4.4.2 Tulevaisuusverstas

Tulevaisuusverstaan tavoitteena on tuoda yhteen kaiken taustaisia ihmisiä, jotka jakavat kiinnostuksen yhteistä, kehitettävää asiaa kohtaan. Tulevaisuusverstaassa osallisilta saadaan tietoa tulevaisuuden visioinnin avulla. Se toimii muun muassa silloin, kun halutaan tietää miten toisin nykyisiä asioita voisi tehdä, ja kun halutaan löytää kokonaan uusia päämääriä, jotka poikkeavat tämän hetkisistä tavoitteista. Menetelmässä osallisia pyydetään pohtimaan suunniteltavaan alueeseen liittyviä toiveita ja tarpeita kuvittelemalla eri skenaarioita siitä, miltä he haluaisivat alueen tulevaisuudessa näyttävän. Verstaan tavoitteena on, että osalliset loisivat yhteisen tulevaisuuden näkymän ja myös ne menetelmät, jotka sen toteuttaminen vaatii. Tämän takia tulevaisuusverstas järjestetään usein suunnittelun aikaisessa vaiheessa, kun suunnitteluongelmaa ei ole vielä kehitetty (Horelli & Kaaja 2001, 30). Työpajan voi järjestää vain kerran tai myös useammin pitkällä aikavälillä. Jos verstas järjestetään vain kerran, silloin tavoitteet ja lopullisten visioiden tarkkuus tulee olla suunnittelijoilla hyvin mietittynä ja ne myös tulee kertoa osallisille selkeästi. Useammalla kerralla järjestettävissä tulevaisuuspaajoissa on enemmän mahdollisuutta joustaa. (Lauttamäki 2014, 2–3.)

Tulevaisuusverstas soveltuu monikulttuuriseen osallistamiseen, koska sen käytännöt mahdollistavat hyvin eri taustoista lähtöisin olevien ihmisten ja myös isompien ihmismäärien osallistamisen (Engaging Queenlanders: A guide to community engagement methods and techniques, 41). Menetelmä on lisäksi hyödyllinen monimutkaisten ongelmien ratkaisussa, kun toisistaan poikkeavia näkökulmia täytyy sovittaa yhteen ratkaisun löytymiseksi (Lauttamäki 2014, 2). Ihmisiä voidaan osallistaa tällä menetelmällä vapaamuotoisemmin kuin monen muun menetelmän kautta, jolloin se palvelee varsinkin niitä, joille sanallinen itseilmaisu on kulttuurista johtuen helpompaa kuin kirjallinen. Menetelmä voi myös auttaa osallisia rakentamaan yhteisöllisyyttä esille tuotujen ja muiden kanssa jaettujen visioiden kautta (Engaging Queenlanders: A guide to community engagement methods and techniques, 42).

4.4.3 Käyttäytymisen kartoitus (Observointi)

Käyttäytymisen observointi on systemaattista ja kirjallista havainnointia viheralueen käyttäjien toiminnan tarkkailua tietyssä paikassa tietynä aikana. Se sopii tutkimusmenetelmäksi kun halutaan tietää, miten ihmiset käyttävät tiettyä aluetta, ketkä tekevät siellä mitään, missä tekevät ja kuinka kauan he tekevät. Lisäksi tulokset paljastavat paikan ongelmia, jos esimerkiksi osa alueesta jää vähemmälle käytölle. Koska tutkimus liittyy tiettyyn fyysiseen paikkaan, havainnot

kirjataan usein karttoihin tai pohjapiirroksiin. Menetelmällä voidaan kartoittaa isojenkin käyttäjämäärien toimintaa. (Kyttä 2001, 22–23; Low ym. 2005, 189.)

Monikulttuuristen henkilöiden tunnistaminen voi olla haasteellista, koska kulttuuriset piirteet, kuten uskonto, eivät välttämättä näy ulospäin. Länsimaissa tehtävissä observoinneissa helpointa on tunnistaa ne henkilöt, jotka ulkonäöllisesti erottuvat muista väestöryhmistä, kuten aasialaiset ja afrikkalaiset. Muut eri etnisistä taustoista tulevat voi myös tunnistaa ulkomaisen kielen, tai puutteellisen suomenkielen käytöstä. Keräämällä tietoa useampina kertoina eri vuorokaudenaikaan voidaan ihmisten taustan väärin tunnistamisesta johtuvia epätarkan tai virheellisen tiedon määrää vähentää. Mitä enemmän oikeaa kerättyä tietoa on, sitä vähemmän virheet vaikuttavat kokonaistuloksiin. (Lipsanen 2012, Observation.)

Yleensä havainnoija pyrkii olemaan huomaamaton, jotta havainnointi ei häiritse ihmisten käyttäytymistä. Poikkeuksellisesti osallistuvassa havainnoinnissa havainnoitsija voi osallistua toimintaan ryhmän jäsenenä. Tämä voi olla hyödyllistä silloin, jos viheralueen monikulttuurisia käyttäjiä halutaan haastatella observoinnin yhteydessä. (Kyttä 2001, 22–23.)

4.4.4 Ohjattu kävelykierros (Gåtur)

Osallistavan menetelmänä kävelykierroksen tarkoituksena on mennä ryhmänä suunnittelun kohteena olevalle alueelle ja arvioida tätä aluetta systemaattisesti. Menetelmä koostuu ryhmäkävelystä, sekä sen jälkeen käytävästä keskustelusta. Ryhmän optimaalinen koko on noin 10 henkilöä, ja osalliset valitaan eri näkökulmia edustavien henkilöiden ryhmistä, esimerkiksi alueella asuvien etnisten vähemmistöjen joukosta. Kierros ja sen pysähdyspaikat suunnitellaan etukäteen. Pysähdyspaikkoja valitaan noin 5 sen mukaan, mistä kohteista kierroksella halutaan saada vastauksia. (Kyttä 2001, 28). Monikulttuurisia ryhmiä osallistettaessa tällä menetelmällä tulee sen merkitys selvittää osallisille selkeästi, jotta sen tarkoitus ja tavoitteet ovat selkeät. Näin vältetään sekaannuksia, joissa osalliset ajattelevat kyseessä olevan vain pelkästään kävelykierros. (Rinkinen 2004, 126.)

4.4.5 Piirtäminen ja muut luovat ilmaisutavat

Alueeseen liittyvien mielikuvien ja toiveiden tuominen esille piirtämällä ei vaadi osanottajalta kielellistä viestintää, jolloin menetelmä on etenkin hyödyllinen niiden keskuudessa, joille sanaton viestintä on helpompaa. Luovuutta käyttämällä osalliset pystyvät myös ilmaisemaan omia

kulttuuriin sidonnaisia näkemyksiä helpommin kuin sanallisesti. Suunnittelukohteesta ja osallistamisen taustoista riippuen piirtäminen voidaan tehdä tyhjälle paperille tai kehitettävän alueen pohjapiirroksen päälle. Piirtämisen lisäksi osalliset voivat etsiä lehdistä kuvia suunnittelukohteeseen liittyvistä asioista ja tehdä niistä kollaasin. Menetelmää voi käyttää myös ekspressiivisenä tapana, jossa luodaan abstrakteja näkymiä ja mielenmaisemia. Niitä on kuitenkin vaikeampi tulkita ja löytää yhteyksiä suunnitteluongelmaan. (Kaaja 2001, 32.)

4.4.6 Tarrakartta

Tarrakartta on etenkin lasten ja nuorten osallistamiseen kehitetty osallistamismuoto. Sillä kartoitetaan ihmisten paikkoihin liittämiä merkityksiä, erityisesti tunnekokemuksia. Osalliset siis ulkoistavat heidän sisäisiä mielikuviaan ympäristöstään. Sillä voidaan tutkia hyvinkin erikokoisia ympäristöjä esimerkiksi koulunpihoista asuinalueisiin. Tarrakartassa tutkittavasta alueesta tulostetaan kartta, jonka tavoitteena on olla mahdollisimman havainnollistava, jotta osalliset pystyvät tulkitsemaan sitä. Kartasta olisi siksi hyvä erottua tunnettuja yksittäisiä rakennuksia ja katujen nimiä. Osallistettavat merkitsevät karttaan erilaisia paikkoihin liittyviä merkityksiä, tunteita ja kokemuksia erivärisillä tai erilaisia symboleita sisältävillä tarroilla. Lisäksi heidän tulee perustella näkemyksensä. Eri tarrakartassa käytettäviä kategorioita voivat olla esimerkiksi miellyttäviin, epämiellyttäviin, vaarallisiin, turvallisiin, kiusaamiseen ja ystävyysliittymiin liittyvät paikat. (Horelli 2001, 24–25.)

Menetelmä sopii hyvin lasten ja nuorten osallistamisen menetelmäksi, sillä siinä on samoja piirteitä, kuten muissa luovissa menetelmissä. Tarrakartta ei vaadi osallisilta paljon kirjallista ilmaisua, varsinkin jos menetelmää käyttää yhdessä haastattelun kanssa, jolloin kartta toimii sen lähtökohtana. Haastattelussa on silloin mahdollista tehdä jatkokysymyksiä ja näin syventää osallisilta saatua tietoa (Horelli 2001, 25). Kun lapsilla on haastattelun aikana muutakin tekemistä kuin kysymyksiin vastaamista, voidaan lasten levottomuuden tunteelta ja tylsistymiseltä helpommin välttyä.

5 KAUKOVAINION KAUPUNGINOSA

5.1 Kaukovainion esittely

120 hehtaarin kokoinen Kaukovainion asuinalue sijaitsee Oulussa, 3 kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Alue sijoittuu Pohjan-, Kainuun- ja Poikkimaantien rajaamalle alueelle, ja sen pohjoisosaa halkoo Joutsentie (kuvio 3). Asuinalueen rakentamista alettiin suunnitella 1950-luvulla, ja vuonna 1952 Kaukovainion nimi esiintyi ensimmäistä kertaa Oulun yleiskaavassa, joka käsitteli ensimmäisten lähiöiden rakentamista kaupunkiin. Alustava asemakaava Kaukovainiolle laadittiin 1965, jolloin myös rakentaminen aloitettiin. Asuinalue valmistui vuonna 1974, jolloin alueelle tehtiin vielä täydentävä asemakaava. Rakennuskanta on säilynyt nykypäivään asti rakentamisajankohdalleen tyypillisenä. Kaukovainion keskellä sijaitsee palvelukeskus liiketiloineen, joiden ympärille ovat sijoittuneet asuinrakennukset: kerros-, rivi- ja omakotitalot. Pohjoisosassa, Joutsentien erottamalla alueella sijaitsevat Oulun ammattikorkeakoulu ja Oulun seudun ammattiopisto. (Savolainen 2010, 1; Karjalainen & Savolainen 2011, 6,10,12.)

KUVIO 3. Kaukovainion sijainti ja rajautuminen (Oulun kaupunki 2015a, viitattu 9.5.2015)

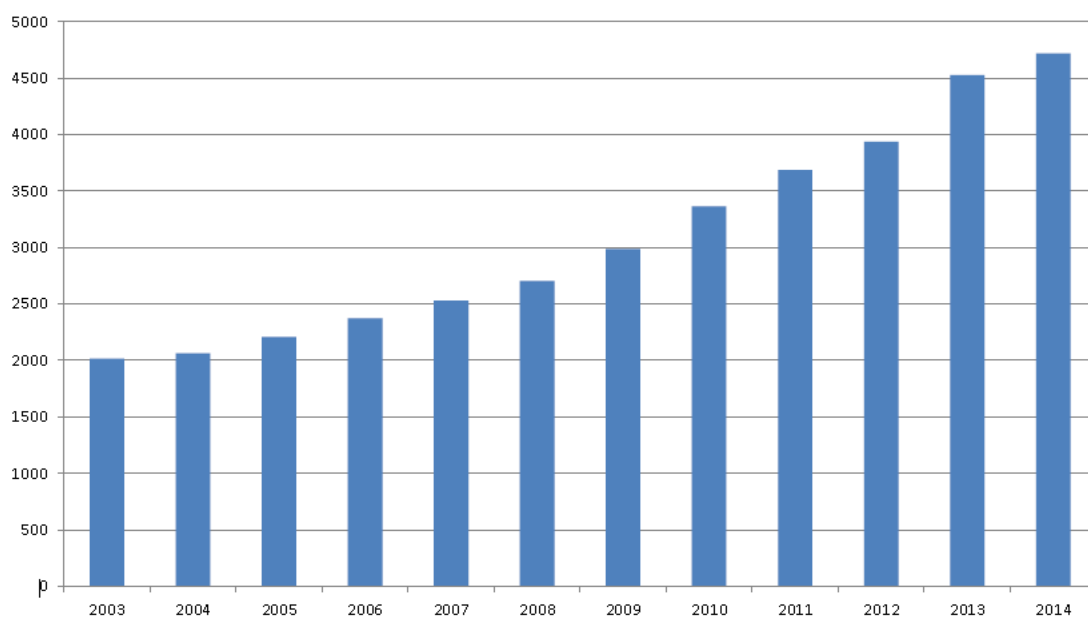
Kaukovainio myötäilee suunnittelu- ja rakennusajankohdalleen hyvin yleisiä malleja ja ihanteita, kuten hajakeskitysoppia, asumalähiön ”keuhkokaavio”-mallia ja funktionalistista suunnitteluideologiaa. Tällaisia aluesuunnitelmia Suomessa kutsutaan metsälähiöiksi, joihin 60–70-luvuilla yhdistettiin sen ajan ideologioina luonnonläheisyys, kyläyhteisöllisyys ja modernin yhteiskunnan mukavuudet. Metsälähiöille on ominaista viheralueiden suuri määrä suhteessa rakennettuun alueeseen. (Karjalainen ym. 2011, 8.)

Kaukovainion valmistuttua vuonna 1974 asukkaita oli siellä noin 8000, mutta vuoden 2014 lopussa määrä oli vain 4700. Kaukovainio onkin pitkään kärsinyt huonosta maineesta, jota heikentää sen asukasmäärän lasku viime vuosina (Yle 2014, viitattu 16.5.2015). Tästä syystä kaupunginosaa kehitetään vuosien 2013–2015 aikana laatimalla alueelle asemakaavamuutos. Sillä parannetaan ja uudistetaan asuinympäristöä ja infrastruktuuria luomalla siitä sosiaalisesti ja kaupunkikuvallisesti rikas sekä turvallinen ja yhteisöllinen asuinalue. Alueesta on tavoitteena tehdä asukkaitaan paremmin palveleva ja houkuttelevampi, jotta alueelle muuttaisi lisää ihmisiä. Täydennysrakentamisen ansiosta asukasmäärän odotetaan kasvavan jopa 2000 asukkaalla. Kehittämisen kohteena ovat myös viheralueet, joita myös kunnostetaan ja suunnitellaan uudelleen. Prosessissa vetäjänä toimiva Oulun kaupungin ”Tulevaisuuden Kaukovainio”-kehittämishanke on osa Ympäristöministeriön Asuinalueiden kehittämissuunnitelmaa vuosille 2013–2015 (Karjalainen ym. 2011, 6; Oulun ammattikorkeakoulu 2015, viitattu 19.5.2015; Oulun kaupunki 2013, viitattu 15.3.2015; Uusimäki 2013, viitattu 9.5.2015.)

5.2 Monikulttuurisuus Oulussa ja Kaukovainiolla

Oulun asukkaiden keskuudessa Kaukovainiolla on vahva imago maahanmuuttajalähiönä. Tämä käsitys perustuu enemmän silmämääräisiin havaintoihin kuin määrällisiin tilastoihin, koska asuinaluekohtaista tietoa Kaukovainiolla asuvista monikulttuurisista vähemmistöistä ja heidän lukumäärästään ei ole saatavilla. Monikulttuurisuutta voidaan kuitenkin tarkastella Oulun kaupungin mittakaavassa. Vuoden 2014 lopulla ulkomaalaisten kansalaisten osuus Oulussa oli noin 4 600 ihmistä. Määrä on noin kymmenessä vuodessa kasvanut yli puolella, sillä yhdeksän vuotta aiemmin luku oli 2 000 (kuvio 4). Oulun väkimäärä on 196 291, joten ulkomaalaiset muodostavat 2,34 % koko väestöstä. (Oulun kaupunki 2015c, viitattu 13.5.2015.)

Ulkomaan kansalaiset Oulussa/ Foreign nationals in Oulu 2003 - 2014

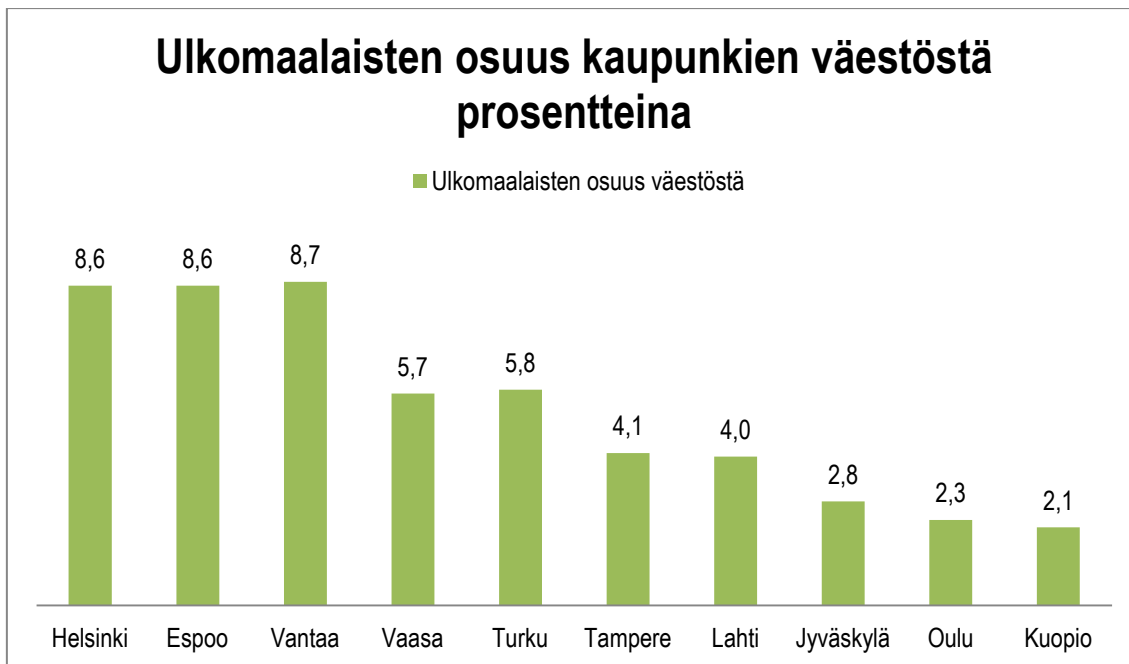

KUVIO 4. Ulkomaan kansalaisten määrän kasvu Oulussa vuosien 2003–2014 aikana (Oulun kaupunki 2015c, viitattu 10.5.2015)

Oulussa on arvioitu vaikuttavan noin 122 eri kansalaisuutta. Ulkomaalaisia vuoden 2013 alussa oli saapunut eniten Aasiasta ja Oseaniasta (1 827 ihmistä), EU- maista (1 065), muualta Euroopasta (815), Afrikasta (746), Ruotsista (229) ja Amerikasta (172). Tarkempia, maakohtaisimpia, tilastoja ei ole julkaistu. (Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013, 29; Tilastokeskus 2014c, viitattu 10.5.2015; Oulun kaupunki 2015c, viitattu 3.4.2015; Oulun kaupunki 2015d, viitattu 13.5.2015.)

Maahanmuuton yleisimmät syyt Oulussa noudattelevat yleisiä Suomessa maahanmuuttoviraston myöntämien oleskelulupien syitä. Oulussa maahanmuuttoon syitä ovat työ, vaihto-opiskeluun ja tutkinto-opiskeluun liittyvät syyt, tutkimuksen tekeminen, avioliitto, kiintiöpakolaisuus, paluumuutto, turvapaikanhaku, yksin tulevat alaikäiset ja kotimaassa ihmiskaupan uhriksi joutuminen. (Maahanmuuttovirasto 2014, viitattu 13.5.2015; Oulun kaupunki 2015d, viitattu 13.5.2015.)

Kuten muualla Suomessa, myös Oulussa monikulttuurisuus on maahan muuton tuloksena lisääntynyt huomattavasti. Viimeaikaisen monikulttuurisuuden kasvun takana olevat maahanmuuttajat ovat Suomessa keskittyneet asumaan suurimpiin kaupunkeihin, kuten Ouluun (kuvio 5). (Väestöntutkimuslaitos 2015b, viitattu 13.5.2015.)

KUVIO 5. Ulkomaalaisten osuus kaupunkien väestöstä prosentteina Suomen suurimmissa kaupungeissa vuonna 2013 (Tilastokeskus 2015c, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015d, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015e, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015f, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015g, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015h, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015i, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015j, viitattu 13.5.2015; Tilastokeskus 2015k, viitattu 13.5.2015, Tilastokeskus 2015l, viitattu 13.5.2015)

Oulun monikulttuurisen väestön tarkempi tutkiminen on hankalaa. Tilastoja ei nimittäin esimerkiksi ole saatavilla perinteisistä kulttuurivähemmistöistä, kuten romaneista tai saamelaisista, ja kuinka paljon heitä Oulussa on. Lisäksi maanosittain luokittelevat tilastot eivät kerro ulkomaalaisasukkaiden synnyinperästä, kotimaasta tai kielestä mitään. (Oulun kaupunki 2015d.)

Oulu on varautunut monipuolistuvaan asukaskuntaansa huomioimalla monikulttuurisuudesta aiheutuvat muutokset ja haasteet lakisääteisten toimien lisäksi muun muassa erilaisilla hankkeilla ja tapahtumilla. Esimerkiksi kotoutumista Oulun kaupunki aikoo tulevaisuudessa parantaa liikunnan avulla (Kaleva 2014, viitattu 13.5.2015). Lisäksi Oulussa toimii monikulttuurisuuskeskus Villa Victor, joka järjestää maahanmuuttajille tapahtumia ja muuta toimintaa. Se ja Oulun kaupunki ylläpitivät vuosina 2013 ja 2014 "Osallistu ja Vaikuta" -hanketta, jonka tavoitteena oli parantaa maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Ouluun on myös perustettu maahanmuuttajaneuvosto, joka osallistuu kunnalliseen päätöksentekoon aloittein ja esityksin. (Kaleva 2015, viitattu 19.5.2015; Oulun kaupunki 2015e, viitattu 13.5.2015, Oulun kaupunki 2015f, viitattu 13.5.2015.)

5.3 Viheralueet

Kaukovainio on ilmeeltään metsälähiö, jonka rakentamisessa on säilytetty paljon ympäröivää luonnonympäristöä eli mäntyvaltaista metsää (kuvio 6). Kookas männikkö onkin asuinalueen hallitsevin maisemallinen elementti. Metsää on paljon varsinkin asuinalueen laidoilla suojuvuustona torjumassa ympäröivien maanteiden melu- ja saastehaitoilta, sekä alueen keskellä, jossa alkuperäisen asemakaavan ehdotus keskuspuistosta on säilynyt nykypäivään asti. (Karjalainen 2011, 8, 16.)

KUVIO 6. Kaukovainion pinta-alasta suuri osa on mäntyvaltaista puustoa (Oulun kaupunki 2012, viitattu 6.5.2015)

Kaukovainion viheralueet jaetaan seitsemäksi puistoalueeksi: Haukkapuisto, Kainuunpuisto, Kotkapuisto, Merikotkanpuisto, Pohjanpuisto, Vihanninpuisto ja Ylimaanpuisto (kuvio 7). Muut alueista on merkitty jo alkuperäiseen vuoden 1965 asemakaavaan, paitsi Merikotkanpuisto, joka on suunniteltu vuoden 1974 täydennysasemakaavan myötä. Viher- ja virkistysalueet koostuvat etupäässä puoliavoimista ja sulkeutuneista metsiköistä sekä niittymäisistä alueista. Useimmat

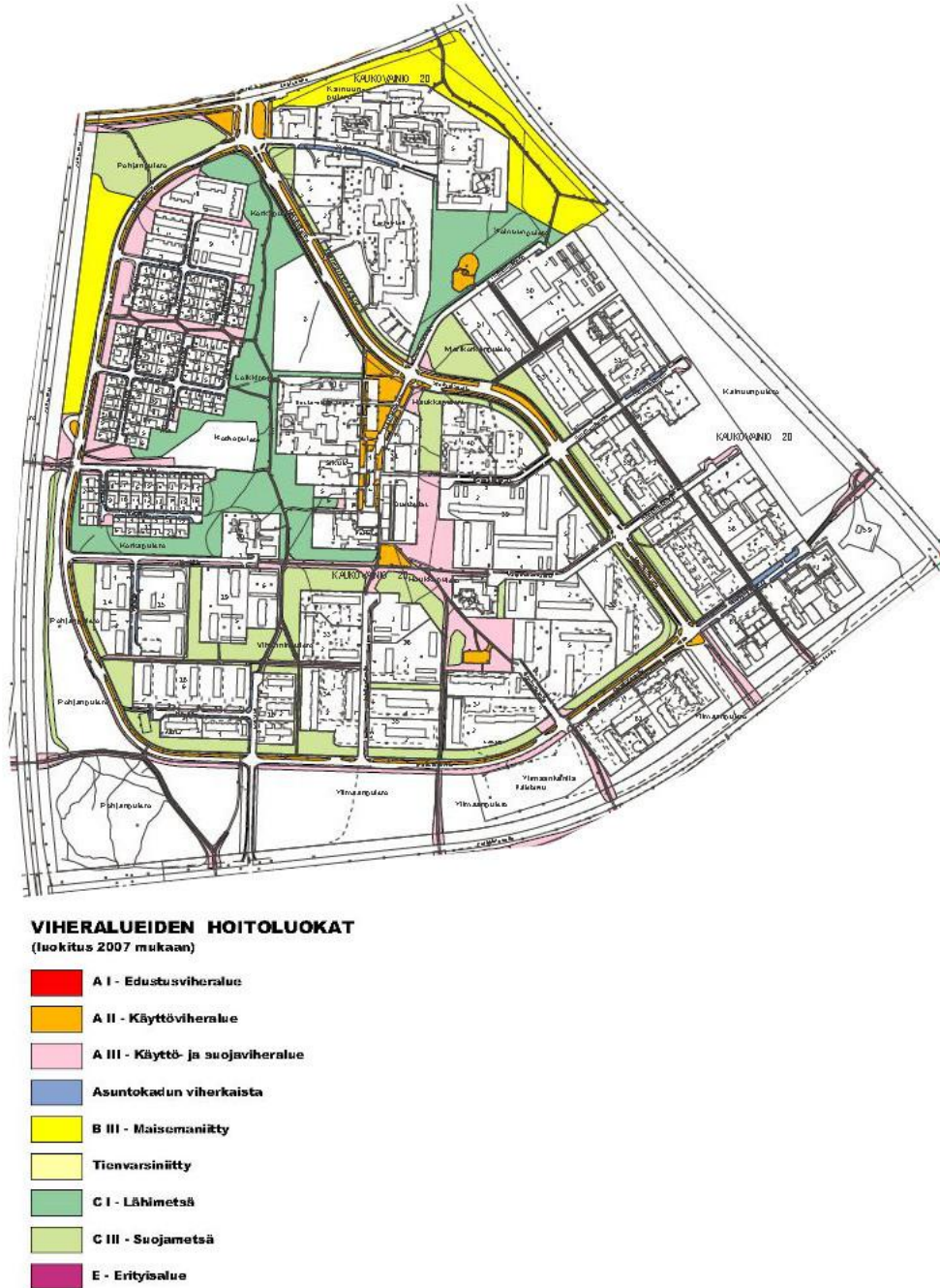
julkisista viheralueista ovat urheilu- ja leikkialueita. Keskustan alue ja katujen varret on nurmetettu ja niillä kasvaa kookkaita mäntyjä ja lehtipuita. Katujen reunassa kulkevat kevyenliikenteen väylät halkovat myös puistojen ja muiden viheralueiden läpi, ja niiden ilme on myös hyvin metsäinen. Katualueet ja niiden kasvillisuus ovat säilyneet pääosin alkuperäisten suunnitelmien mukaisina. (Karjalainen 2011, 16–18, 19.)

KUVIO 7. Kaukovainion puistoalueet (Oulun kaupunki 2015, viitattu 9.5.2015)

Kaukovainion viheralueiden hoitoluokituksia tarkastellessa ymmärretään paremmin viheralueiden luonnetta ja maisemallista ilmettä. Kaukovainion keskellä viheralueet muodostuvat eniten metsäisestä kasvillisuudesta, suoja- sekä lähimetsistä, kun taas pohjoisosassa, Pohjanpuiston ja

Kainuunpuiston alueilla, kasvillisuus on niittyä. Käyttöviheralueita on eniten keskustassa, Merikotkan- ja Maakotkantien varsilla, ja esimerkiksi leikkipuisto Kainuunpuiston alueella (kuvio 8).

KUVIO 8. Kaukovainion viheralueiden hoitoluokat (Oulun kaupunki 2014, viitattu 9.5.2015)

Kaukovainiolla piha-alueet yhdistyvät suurimmalta osin luontevasti puistoalueisiin ja muihin pihoihin, sillä selviä rajoja metsäisten puustoalueiden tai tonttien välillä ei ole. Niitä on kuitenkin joiltain osin aidattu alkuperäisen suunnitelman ja asemakaavan vastaisesti aidoilla tai istutuksilla.

Asuintonteilla pysäköintialueet ovat lähellä katua, jolloin oleskelualueille on jäänyt väliä ja suojaisia tiloja. Tämän takia pihat ovat turvallisia, mutta puutteena alkuperäisten pihasuunnitelmien takia pihat ovat jääneet vaatimattomiksi. Yleensä toiminnot on niissä jaoteltuina, mutta istutuksia ei ole suunniteltu. Niillä kasvaa suurimmaksi osin isoja mäntyjä, pihlajia ja pensaita. (Karjainen 2011, 18,20.)

6 OULUN JA KAUKOVAINION MONIKULTTUURISTEN VÄHEMMISTÖJEN OSALLISTAMINEN

6.1 Tavoitteet

Oulun väestön kasvava monimuotoisuus näkyy myös Kaukovainion asukkaissa, jolloin myös monikulttuuriset vähemmistöt, kuten maahanmuuttajat, muodostavat valtaväestön rinnalla osan näiden viheralueiden käyttäjistä. Kun viheraluesuunnittelussa painotetaan kaikkia käyttäjäryhmiä palvelevia alueita, on tärkeää myös monikulttuuristen vähemmistöjen huomiointi Kaukovainion viheralueiden uudelleensuunnittelussa. Tällä tavoin varmistetaan, että kaikki ihmiset voivat käyttää Kaukovainion viheralueita, ja että ne pystyvät edistämään asukkaiden välistä vuorovaikutusta ja yhteisösopua.

Osallistamisen tarkoituksena oli osallistavan suunnittelun keinoin selvittää Oulussa asuvien monikulttuuristen vähemmistöjen edustajien toiveita, näkemyksiä ja tarpeita liittyen Kaukovainion viheralueiden kunnostamiseen ja uudelleen suunnitteluun. Ensisijaisena tavoitteena oli osallistaa Kaukovainiolla tällä hetkellä asuvia monikulttuuristen vähemmistöjen edustajia, mutta koska heitä ei voitu tavoittaa riittävää määrää, osallistaminen laajennettiin Kaukovainiolta pois muuttaneisiin tai muuten Kaukovainion viheralueita käyttäviin henkilöihin.

Osallistamisella haluttiin saada tietoa siitä, miten monikulttuuristen vähemmistöjen jäsenet vapaa-ajallaan käyttävät Kaukovainion nykyisiä viheralueita, mitä he lähiviherympäristöltään toivovat, sekä selvittää tapoja, joilla he kehittäisivät sitä paremmin vastaamaan omia tarpeitaan. Tavoitteena oli saada viheraluesuunnittelun kannalta käyttökelpoisia vastauksia, joita pystytään tulevaisuudessa hyödyntämään Kaukovainion asuin ympäristön kehittämisessä ja kunnostamisessa, jotta asuinalueen julkiset puistot ja pihat vastaisivat paremmin monikulttuuristen käyttäjiensä tarpeita.

Osallistamisella haluttiin lisäksi testata erilaisten osallistamiseen tarkoitettujen menetelmien sopivuutta osallisille, jotka kuuluvat eri etnisiin ja kulttuurisiin ryhmiin kuin Suomen valtaväestö. Samalla tarkoituksena oli havainnoida, miten näitä tunnettuja menetelmiä muuttamalla ja soveltamalla paremmin juuri heille sopiviksi voitaisiin mahdollisesti myös jatkossa käyttää monikulttuurisessa osallistamisessa.

6.2 Käytetyt menetelmät

Menetelmiä valittaessa tavoitteena oli valita sellaisia menetelmiä, jossa olisi läsnä ohjaaja. Osallistajan läsnäolo oli menetelmien valinnassa tärkeää, sillä tällä tavalla osallistamistilanteista saataisiin mahdollisimman epämuodollisia, jolloin osallistuminen on luontevampaa, ja osallisten luottamus heidän omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa korostuisi enemmän. Toisena tavoitteena oli käyttää menetelmiä, jotka antaisivat mahdollisimman paljon konkreettista tietoa osallisten mielipiteistä, toiveista ja tarpeista, jotta niitä voitaisiin käyttää hyödyksi tulevaisuudessa Kaukovainion viheralueiden kunnostuksessa ja suunnittelussa.

Koska osallisten saaminen järjestettiin osaksi avoimilla kutsuilla, tietoa ei ollut saatavilla etukäteen heidän etnisestä ja kulttuurisista taustoistaan. Tämän takia menetelmien valinnassa ei voitu hyödyntää sellaisia kulttuurisesti yksityiskohtaisia piirteitä, jotka osallisten kulttuureille ovat ominaisia. Menetelmien valinnassa päähuomio oli siinä, että osallistujien eri kulttuuri- ja etnisistä taustoista aiheutuvat haasteet, kuten mahdollinen rajallinen suomen kielen taito, rajoittaisivat mahdollisimman vähän heidän mielipiteidensä ilmaisua.

Netissä tehtävillä paikkatietokyselyillä ja muilla kysymyslomakkeilla olisi ollut potentiaalia saada enemmän tuloksia suuremmilta ihmismääriltä, mutta koska ne on muissa maahanmuuttajien osallistamiseen liittyvissä tutkimuksissa todettu epätoimiviksi, sillä monet heistä eivät niihin ole vastanneet, niitä ei haluttu ottaa mukaan tähän osallistamiseen. Lisäksi henkilökohtaisesti ihmisiä osallistettaessa voidaan paremmin oppia heidän osallistamiseen vaikuttavista haasteista.

6.2.1 Mielipidekartta

Mielipidekartta pidettiin 17.2.2015 yhtenä osana Monikulttuurista työpajaa, joka järjestettiin yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun Maisemasuunnittelun koulutusohjelman ”Eritysryhmät ja Viherympäristö”- opintojakson opiskelijoiden ja opettaja Merja O’Rourken kanssa. Tapahtuman paikkana oli Kaukovainion Hiirihaukkatalon ”Puhuvetti”. Tilaisuuteen oli varattu aikaa kaksi tuntia. Mielipidekartta oli yksi osallistamismenetelmien mukaan jaetuista työpisteistä, joihin vapaaehtoiset työpajassa osallistuivat (kuvio 9).

KUVIO 9. Monikulttuurinen työpaja Kaukovainion Hiirihaukkatalolla (Kuva: Merja O'Rourke)

Monikulttuuriseen työpajaan kutsuttiin Oulun ammattikorkeakoulun opettajien ja opiskelijoiden kanssa aiemmin yhteistyössä olleita maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, sekä henkilöitä, joiden yhteystiedot saatiin Oulun kaupungin "Osallistu ja Vaikuta"- hankkeen projektipäällikön kautta. Heistä osa kutsuttiin tapahtumaan puhelimitse ja ne, joiden puhelinnumeroita ei tiedetty, kutsuttiin sähköpostilla. Kutsuille kerrottiin etukäteen tapahtuman tarkoituksesta, tavoitteista ja sen järjestäjistä: Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoista ja Kaukovainion Kestävä Tulevaisuus-hankkeesta.

Osallisia tilaisuuteen haettiin lisäksi jättämällä kutsuja julkisiin liiketiloihin Kaukovainiolle ja Oulun keskustaan, mukaan lukien monikulttuurisuus keskus Villa Victoriin ja nuorten kahvila Bysikseen, joka on maahanmuuttajanuorten suosiossa. Kutsu laadittiin sekä suomen että englannin kielellä (liite 1). Villa Victorin ja Bysiksen henkilökunnat lupasivat markkinoida tilaisuutta eteenpäin asiakkailleen.

Mielipidekartta on yksi tarrakartta-menetelmän variaatimouodoista. Mielipidekartassa sen sijaan että vastaamisessa käytetään eri tunnetiloja ilmaisevia symboleita eli tarroja, mielipiteiden tallentaminen tapahtuu kirjaamalla osallistettavien vastauksia kartan yhteydessä oleviin kysymyksiin omin sanoin post-it lapuille, joita karttaan kiinnitetään. Näin vastaajilta pyrittiin saamaan konkreettisempia mielipiteitä kuin mitä saataisiin tunneperäisiä symboleita käytettäessä. Mielipidekartta valittiin myös siksi, että sillä pystyttiin selvittämään osallistettavien näkemyksiä isossa mittakaavassa, koko asuinalueen viheralueverkoston näkökulmasta. Lisäksi, koska

mielipidekartta oli vain yksi kaikista samassa tilaisuudessa järjestettävistä osallistamisen menetelmistä, valittu menetelmä ei saanut viedä paljon aikaa tai energiaa osallisilta, joilla oli muitakin työpisteitä kierrettävänä.

Kaukovainion alueen kartasta tulostettiin A0:n kokoinen paperinen karttatuloste, johon vastaukset kerättiin (liite 2). Jotta alueen hahmottaminen olisi ollut helpompaa, peruskartan sijasta tulosteena käytettiin ilmakuvaa, ja siihen merkittiin valmiiksi suurimpien teiden ja julkisten rakennusten nimiä. Kartalla haluttiin saada vastauksia kahdeksaan kysymykseen. Heiltä kysyttiin mitä Kaukovainion viheralueita ja ulkoreittejä he käyttävät talvisin ja kesäisin, mitkä ovat heidän mielestään Kaukovainiolla kauniita, viihtyisiä, tylsiä ja rumia paikkoja tai kasvillisuutta, turvallisia tai turvattomia alueita, onko valaistus riittävää, sekä mitä toimintoja he haluavat viheralueille. Viimeisenä annettiin vastaajille myös ns. vapaa sana eli, jos heillä oli mielipide jostain viheralueisiin liittyvästä asiasta, joka ei liittynyt kysymyksiin, heillä oli mahdollisuus ilmaista se.

Kysymyksiä ei valittu tätä enempää, jotta tilanteesta ei olisi tullut liian pitkää ja raskasta osallistettaville. Osallistaminen oli järjestetty suomeksi, mutta se olisi ollut mahdollista järjestää myös englanniksi, jos tilaisuudessa vaikutti siltä, että osallisten oli helpompaa puhua englantia kun suomea (kuvio 10).

Osallistaminen aloitettiin selvittämällä osallistujille työpisteen tarkoitus ja tavoitteet. Heille esiteltiin myös Kaukovainion ilmakekuva, jotta he hahmottaisivat alueen helpommin. Seuraavaksi osallisten kanssa käytiin kartalla olevat kysymykset yksi kerrallaan läpi, ja jokaisen kysymyksen jälkeen niistä keskusteltiin, minkä tuloksena he vastasivat kysymyksiin post-it lapuille. Nämä osallistettavat kiinnittivät karttaan sen mukaan, mitä aluetta heidän vastauksensa koski. Jokaiselle kysymykselle oli ennalta valittu oman värinen ja muotoinen lappu, joka helpottaisi vastausten analysointia. Kun vaikutti siltä, että osallistettavan oli vaikeaa miettiä ja vastata joihinkin kohtiin esitettiin hänelle avustavia kysymyksiä, jotka herättäisivät uusia ajatuksia. Jos osallisten rajallinen suomenkielen taito tuotti selvää hankaluutta vastata kirjallisesti, heitä pyydettiin antamaan vastauksensa vain suullisesti, jolloin työpisteen vetäjä kirjasi sen heidän puolestaan post-it lapulle.

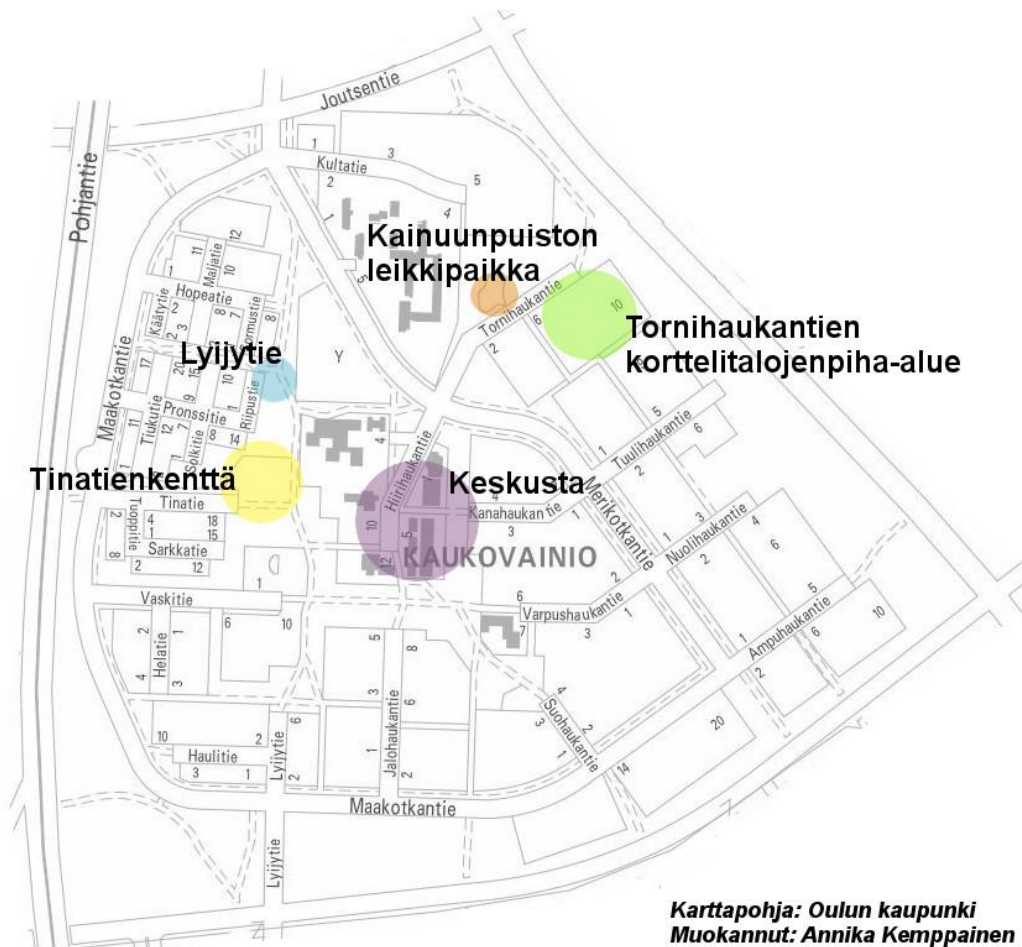
Osallisia haastateltiin pienimuotoisesti kartan yhteydessä esittämällä jatkokysymyksiä taralappuihin kirjoitettujen kommenttien tueksi. Nämä vastaukset kirjattiin erillisille A4- paperille. Osallistamisessa oli läsnä opinnäytetyön tekijän lisäksi myös avustaja, joka kirjasi tämän osion vastauksia ylös.

KUVIO 10. Osallisia mielipidekarttaa täyttämässä (Kuva: Merja O'Rourke)

6.2.2 Kävelykierros Kaukovainiolla

Toinen osallistamismenetelmä koostui kävelykierroksesta ja sen jälkeisestä keskustelusta osallisten kanssa. Kävelykierroksen havainnointipisteiksi valittiin 5 aluetta, joista osalliset kirjassivat tekemiään havaintoja heille annettujen kysymysten perusteella. Havainnointipaikoiksi valittiin Lyijytien kevyenliikenteenväylä, Tinatienkenttä, Kaukovainion keskusta, Kainuunpuiston leikkipaikka ja Tornihaukantie kerrostalokorttelin piha-alue (kuvio 11). Alueet valittiin havainnoinnin kohteeksi koska ne lukuun ottamatta keskustaa, edustivat ominaisuuksillaan Kaukovainiolle tyypillisiä viheralueita. Keskusta valittiin kohteeksi, koska se on alueen kehittämisen kannalta olennainen osa Kaukovainiota. Havainnointialueiden valinnassa oli tärkeää, että kohteeksi valittiin myös käyttötarkoitusten perusteella toisistaan poikkeavia alueita.

KUVIO 11. Kävelykierroksen havainnointipisteet (Oulun kaupunki 2015a, viitattu 14.5.2015)

Ensimmäinen havainnointipiste oli Lyijytie. Se on asfalttipäällysteinen kevyenliikenteenväylä, joka halkoo Kaukovainiota pohjois-eteläsuunnassa. Se johtaa asuinalueen pohjoispäädystä Kaukovainion keskusta. Ilmeeltään se on hyvin metsäinen, ja väylää rajaa molemmilta puolin kookas männikkö ja tuorelle kankaalle ominainen varpumainen aluskasvillisuus (kuvio 12). Lyijytietä ympäröi itäpuolelta, aivan tien läheisyydessä, omakoti- ja rivitalovaltainen asutus. Lännen puolella on Merikotkantie, jota Lyijytiestä erottaa tiheä suojaumetsä. Lyijytie kulkee myös aivan Kaukovainion koulun ohi. Se valittiin havainnointikohteeksi, koska sen ympäristö edustaa kaupunginosalle tyypillistä metsäistä ilmettä ja se on Kaukovainion keskeisimpiä kevyenliikenteen reittejä.

KUVIO 12. Lyijytien ympäristö on hyvin rajattu ja metsäinen

Toinen havainnointipiste oli Lyijytien ja Tinatien risteyksessä oleva Tinatienkenttä, joka on muun muassa sitä vastapäätä olevan Kaukovainion koulun oppilaiden käytössä (kuvio 13). Maisemallisesti varsin yksinkertainen alue koostuu sorapäällysteisestä kentästä jalkapallomaaleineen, graffitein täyttämästä huoltokopista, ja sitä ympäröivistä viherkaistaleista.

KUVIO 13. Tinatien kenttä

Kaukovainion keskusta oli kolmas havainnointipiste. Keskustassa sijaitsevat liiketilat, kuten ruokakauppa, apteekki ja kampaamo (kuvio 14). Lisäksi keskustan läheisyydessä on Kaukovainion kirkko. Liiketilojen ympärillä on kerrostaloasuntoja ja laajoja parkkialueita (kuvio 15).

KUVIO 14. Yksi Kaukovainion keskustan tyhjästä liiketiloista

KUVIO 15. Parkkialueita on liiketilojen yhteydessä paljon

Neljäs havainnointipiste oli Kainuunpuiston leikkipaikka (kuvio 16). Aivan Tornihaukantie varrella olevaa aluetta ympäröi korkea ja tiheä metsikkö. Leikkipaikan välineet koostuvat tavallisista keinuista, liukumäestä ja kiipeilytelineistä, mutta myös köysiradasta ja A-kiikusta.

KUVIO 16. Kainuunpuiston leikkipaikka

Viimeinen havainnointipiste on Tornihaukantie korttelitalojen piha-alue, joka edustaa yleisilmeeltään ja toiminnoiltaan tyypillistä Kaukovainion korttelitalojen rajaamaa yhteistä pihaa. Pihan kasvillisuuden muodostavat pääasiassa isot männyt, ja pensas- ja perennakasvillisuutta on vähän (kuvio 17). Toiminnot: istuinkatos, grilli, pihakeinu ja muutama penkki sijaitsevat kaikki yhdessä ison pihan keskellä (kuvio 18). Pihan toimintojen sijoittelussa, istutusten puutteessa näkyi Kaukovainion korttelitalojen pihoille tyypillinen pihasuunnittelun puute.

KUVIO 17. Pihalla kasvaa paljon Kaukovainiolle ominaisia vanhoja mäntyjä

KUVIO 18. Pihan toiminnot on keskitetty yhteen pihan keskelle

Osallisten tehtävänä oli kierroksen aikana vastata heille annettuihin kysymyksiin. Kysymykset valittiin niin, että osallisilla olisi mahdollisuus vastata niihin avoimesti, muun muassa heidän kulttuurisen taustansa kautta. Kysymykset eivät siksi olleet yhtä rajoittavia kuin mielipidekartan

avulla osallistettaessa. Kysymyksillä selvitettiin alueiden nykytilaan liittyviä näkemyksiä ja sitä, millaisia alueiden pitäisi osallisten mielestä tulevaisuudessa olla. Lisäksi kysymykset koskivat viheralueisiin liittyvää sosiaalista käyttöä, kuten sitä keiden kanssa he niitä käyttäisivät. Osallisilta kysyttiin mistä asioista he alueilla pitivät ja mistä eivät, mitä he niillä tekisivät, kuinka usein ja kenen kanssa, sekä mitkä asiat estäviä heitä käyttämästä aluetta enempää. Tulevaisuudenkuvia selvittävät kysymykset liittyivät niihin aktiviteetteihin, joita he haluaisivat alueella tehdä, jos he saisivat suunnitella alueet itse, sekä muihin tapoihin, joilla he parantaisivat niitä.

Osallisia saatiin tilaisuuteen vaihto-opiskelijoista, jotka opiskelivat Kaukovainion Oulun ammattikorkeakoulun (Oamk) kampuksella ja liikkuvat vapaa-aikanaan Kaukovainion alueella. Osallistaminen suoritettiin englanniksi, koska he eivät puhuneet suomea ollenkaan. Ennen kävelyä osallisille selostettiin tilaisuuden sisältö ja tarkoitus. Heille annettiin kysymyslomake (liite 3), jonka etusivulla kerrottiin ensimmäiseksi päivän ohjelmasta sekä liitettynä oli myös kartta kierrettävästä alueesta ja sen pysähdyspaikoista. Heitä pyydettiin täyttämään lomakkeelle ikänsä, sukupuolensa ja kansallisuutensa tulosten analysointia varten. Lomakkeen muut sivut oli jaoteltu havainnointipaikkojen mukaan, joihin osalliset tulisivat kirjoittamaan vastauksensa alueella kierrettäessä. Ensiksi osallisille esiteltiin kohteet yksi kerrallaan, jotta kaikki tietäisivät missä Kaukovainiolla kierroksen aikana liikutaan. Koska kaikki osalliset olivat nuoria aikuisia, heitä pyydettiin myös havainnoimaan ympäristöä muiden käyttäjäryhmien, kuten lasten, liikuntaesteisten ja vanhusten, silmin.

Kävelykierroksessa kului aikaa noin puolitoista tuntia ja kohteissa pysähdyttiin niin kauan, että kaikki olivat saaneet haluamansa vastaukset kirjoitettua (kuvio 19). Kävelyn jälkeen tilaisuus jatkui Oamkin Kaukovainion kampuksen tiloissa, jossa vastaukset purettiin yhdessä (kuvio 20). Vastaukset käytiin läpi alue alueelta ja kysymys kysymykseltä. Tilaisuuden vetäjä johdatti keskustelua, ja hänellä mukana ollut avustaja kirjasi vastaukset ylös ja lajitteli ne sen mukaan, kuinka usein sama vastaus ilmeni ja oliko kommentin esittäjä mies vai nainen. Keskusteluosuus kesti yhteensä noin viisikymmentä minuuttia.

KUVIO 19. Osalliset havainnoimassa Lyijytietä ja sen ympäristöä

KUVIO 20. Kävelykierroksen tulosten jälkeinen keskustelu

7 OSALLISTAMISEN TULOKSET

7.1 Mielipidekartan tulokset

Osallisia monikulttuuriseen työpajaan saapui ainoastaan kolme miespuolista ja täysi-ikäistä henkilöä, jotka oli kutsuttu paikalle henkilökohtaisesti puhelimitse. Osallisista kaikki kolme olivat Somaliasta, ja heistä yksi asui tällä hetkellä Kaukovainolla. Toiset kaksi olivat muuttaneet pois viime vuonna. Osallistamisen tuloksena karttamerkintöjä tehtiin 13 kappaletta, mutta jatkokysymyksillä vastauksia saatiin laajemmin (kuvio 21).

Millaisia toimintoja / paikkoja haluaisit lisää?

- Kahvila keskustaan
- Lisää urheilupaikkoja
- Ulkokuntosali keskustaan
- Lapsille parempia leikkipaikkoja
- Jalkapallokenttä (nurmella)
- Grillipaikka

Ruma /tylsä paikka?

- Ostari

Mitä ulkoreittejä käytät vapaa-ajalla?

- Merikotkantie
- Ylimaantie
- Hiirosenlenkki

Hyvä /Huono valaistus?

- Korttelitalojen välissä valaistus on huono

Mitä alueita käytät kesällä / talvella?

- Juoksureittejä
- Lenkkeily ja pyöräily

- Ammattikoulu
- Hiirihaukkatalo
- Ampuhaukantieltä pitkin ostarille

Mitä muuta?

- Kainuuntien ja Kaukovainion välinen iso metsäalue on tylsä

KUVIO 21. Mieliidekarttaan kirjatut vastaukset

Yhteenveto

Osallistamisen alussa tuli ilmi, että Kaukovainion keskustan osalliset tunsivat tylsäksi. Siellä ei esimerkiksi ollut mitään paikkaa, jossa voisi kokoontua rauhassa viettämään aikaa perheen ja ystävien kanssa. Ratkaisuksi ehdotettiin kahvilaa ja yleistä grillipaikkaa. Heidän tällä hetkellä ainoa kokoontumispaikkansa on asuinalueen pohjoispäässä oleva Teboil- huoltoasema. Kaukovainion keskusta koettiin myös hyvin turvattomaksi. Osalliset sanoivat, että varsinkin pimeällä alueella liikkumista vältettiin.

Urheilu ja liikunta nousivat osallisten keskuudessa suosituksi vapaa-ajan vietto tavaksi. Eniten liikuntaa, lenkkeilyä ja pyöräilyä, sekä jalkapalloa harrastetaan Kaukovainion ulkopuolella, kuten Hiiosessa ja Oulunsuun jalkapallokentällä. Osalliset kertoivat, että Kaukovainion kaksi kenttää, Tinatien kenttä ja Ylimaankenttä, tarvitsisivat kunnostusta, sillä sorapäällysteellä on huono pelata esimerkiksi jalkapalloa. Niille toivottiin tekonurmea, ja parempia välineitä, kuten maaleja. Lisäksi Kaukovainiolla liikuntamahdollisuuksia voisi parantaa kuntosalilla lähempänä Kaukovainion keskustaa.

Kaukovainion asuinalueiden rajat suunniteltiin avoimiksi, ja tämä helpottaa paljon alueella kulkua. Osalliset kuitenkin kaipasivat enemmän valaistusta näille alueille, jotta alueella on turvallista ja helppoa liikkua pimeälläkin.

7.2 Kävelykierroksen tulokset

Kävelykierrokselle osallistui viisi ihmistä iältään 21–27-vuotiaita. He olivat peräisin kolmesta Euroopan maasta ja yhdestä Afrikan maasta. Osallisista kolme oli naisia ja kaksi miehiä (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Osallisten sukupuoli, ikä ja kansallisuus

Sukupuoli	Ikä	Kansallisuus
Nainen	23	Unkari
Mies	24	Slovakia
Nainen	27	Slovakia
Mies	21	Zambia
Nainen	25	Tšekki

7.2.1 Lyijytie

Kaikki osalliset pitivät paikan metsäisyydestä ja luonnonläheisyydestä (kuvio 22). Suojapuusto oli heidän mielestään hyvä ja arvokas kohde, mutta tarvitsisi hoitoa ja harvennusta. Unkarilaisen mielestä tien melu kuuluu liikaa Lyijytielle ja häiritsee ilmapiiriä. Osalliset olivat selvimmin yksimielisiä paikan epäsiisteydestä ja kaikissa vastauksissa tuli esille ympäristön likaisuus, josta he eivät pitäneet. Metsässä oli roskia ja tien varsilla paljon lumen alta paljastunutta kasvijätettä (kuvio 23). Lisäksi reitille kaivattiin enemmän istumapaikkoja. Negatiiviset asiat olivat myös niitä, jotka vähensivät osallisia alueen käyttöä.

KUVIO 22. Metsästä ja luonnonläheisyydestä pidettiin yksimielisesti

"Good that people can see nature (trees)" – Mies 21, Zambia

"I like the fresh air" – Nainen 23, Unkari

"A shorter and nicer way to Kaukovainio" – Nainen 25, Tšekki

KUVIO 23. Ympäristön roskaisuutta haluttiin vähentää

Eroavaisuuksia osallisten välillä ilmeni ainoastaan yhdessä asiassa: Zambiasta kotoisin olevan mielestä Lyijytien länsipuolella olevat asuinrakennukset voisivat olla kauempana tiestä (kuvio 24). Muita osallisia tämä ei haitannut.

KUVIO 24. Lyijytie sijoittuu aivan asuinrakennusten viereen

Liikunta oli suosituin aktiviteetti, johon osalliset Lyijytietä käyttäisivät. Vain yksi, slovakialainen mies, käyttäisi tietä ainoastaan liikkumiseen paikasta toiseen. Juokseminen oli liikuntamuodoista suosituin, kuten oli myös käveleminen, koiran ulkoiluttaminen ja pyöräily. Unkarilainen käyttäisi aluetta myös rullaluisteluun. Suurin osa käyttäisi aluetta yksin tai ystävien kanssa. Myös perhe ja lapset tulivat ilmi vastauksissa.

”Only walking so it doesn’t matter with who.” – Mies 24, Slovakia

Osallisten arviot alueen käytön tiheydestä vaihtelivat päivittäisestä 1–2 kertaan viikossa. Kysyttäessä kuinka moni käyttäisi Lyijytietä Kaukovainion keskustaan kulkemiseen verrattuna Merikotkantien kevyenliikenteen osuuteen, miehet käyttäisivät Merikotkantietä, kun taas naiset käyttäisivät mieluummin Lyijytietä. Reitin lyhyys sai miehet käyttämään ajoneuvoliikenteen viereistä kevyenliikenteenväylää enemmän kuin ympäristön parempi ulkonäkö ja rauhallisuus, joka taas vetosi Lyijytiessä enemmän naisiin.

Kun osallisilta kysyttiin, mitä toimintoja he haluaisivat Lyijytien ympäristössä tehdä, jos he saisivat suunnitella sen itse, vastanneista kaksi ei haluaisi alueelle muita toimintoja kuin mitä siellä voi tällä hetkellä tehdä. Muut kolme toivoivat alueelle lisää aktiviteetteja. Zambialainen ehdotti leikkikenttää ja tšekkiläinen nainen ulkokuntosalia metsään lähelle Tinatien kenttää sekä omaa aluetta koirille.

”Jogging, walking.” – Nainen 27, Slovakia

”Outdoor gym near the Tinatie field. (Somewhere in the forest)” – Nainen 25, Tšekki

Muut parannusehdotukset liittyivät suurimmaksi osaksi jo aiemmin ilmi tulleiden negatiivisten asioiden korjaamiseen. Alueella haluttiin lisää roskiksia ja penkkejä sekä alueen siivoamista. Zambialainen ehdotti Merikotkantien ja Lyijytien välistä metsää harvennettavaksi niin, että välillä olisi pieniä näköyhteyksiä teiden välillä. Slovakialainen mies ehdotti uuden asuinrakennuksen rakentamista metsään.

7.2.2 Tinatien kenttä

Osalliset löysivät Tinatiestä enemmän negatiivisia puolia kuin positiivisia. Sitä pidettiin enimmäkseen likaisena ja hylätyn näköisenä. Tšekkiläinen piti aluetta liian avoimena, kun taas unkarilaisen mielestä se oli hyvä asia. Unkarilainen ei taas pitänyt alueelle helposti kantautuvasta äänimelusta. Slovakialainen nainen ei pitänyt alueesta siitä syystä, koska ei harrasta jalkapalloa.

"It looks deserted as if there is no life" – Mies 21, Zambia

Suurin osa osallisista käyttäisi aluetta urheiluun. Jalkapallo oli suosituin laji, mutta myös koripallo ja lentopallo tulivat ilmi slovakialaisen miehen vastauksissa. Slovakialainen nainen haluaisi myös tuoda koiransa kentälle, jossa sitä voisi helposti kouluttaa ja sen kanssa voisi leikkiä. Zambialainen käyttäisi aluetta kenen tahansa kanssa riippumatta siitä tuntee hän heitä etukäteen vai ei. Muiden vastauksissa ilmeni selvemmin se, että he haluaisivat käyttää aluetta tuttujen, ystävien ja perheen, kanssa.

"Dogs, family, friends" – Nainen 27, Slovakia

"Use it for playing with anyone" – Mies 21, Zambia

Kaikki vastanneista käyttäisivät aluetta useammin, jos se kunnostettaisiin. Nykytilassa slovakialainen nainen käyttäisi kenttää kerran viikossa, slovakialainen mies 2–3 kertaa viikossa ja tšekkiläinen nainen 3 kertaa viikossa. Zambialainen mies ei käyttäisi aluetta ollenkaan ennen kuin kenttä kunnostettaisiin. Hänen mukaansa alue tarvitsee teknurmen ennen kuin siellä voi pelata.

Osalliset olivat yksimielisiä siitä, että kenttä tarvitsee kunnostamista ja yleisilmeen kohotusta. Keinonurmi oli kaikkien paitsi tšekkiläisen naisen toiveissa heti ensimmäisenä. Lisäksi kaikki halusivat paremmat välineet, kuten maalit. Lisäksi toivottiin katsomoa varten penkkejä ja parempaa valaistusta. Zambialainen halusi parempia hulevesiratkaisuja, sillä kentälle oli jäänyt seisomaan vettä lätäköihin (kuvio 25). Unkarilainen nainen haluaisi kentän yhteyteen paikan grillaukseen.

"New sports field, with plastic grass or rubber." – Mies 27, Slovakia

KUVIO 25. Tinatien kentälle seisomaan jäänyt hulevesi

7.2.3 Kaukovainion keskusta

Kaukovainion keskustaa suurin osa piti vanhanaikaisena. Ruma ja likainen olivat myös adjektiiveja, joilla slovakialainen nainen kuvaili keskustaa (kuvio 26). Zambialaisen mielestä toiminnot, kuten kirkko, koulu ja kaupat, oli sijoitettu hyvin, mutta slovakialaisen miehen mielestä alue kaipaa lisää suunnittelua.

"I don't like that this place is old, without design – Mies 27, Slovakia

Useimmat käyttäisivät aluetta ainoastaan ostosten tekemiseen. Ainoastaan tšekkiläinen haluaisi tavata ystäviään keskustassa. Siitä huolimatta vain unkarilainen ja slovakialainen käyttäisivät aluetta yksin, loput kolme haluaisivat olla siellä kavereiden ja perheen kanssa. Zambialainen haluaisi viettää aikaa kaikkien ihmisten kanssa. Lisäksi vastanneista kaikki paitsi zambialainen viettäisivät keskustassa aikaa vain silloin, kun heillä on asiaa kauppoihin tai muihin keskustassa oleviin palveluihin. Parkkialueita oli tšekkiläisen mielestä liikaa.

"I would only walk or cycle. This is not good for recreation." – Nainen 23, Unkari.

"I think with everyone coz it is a nice place" – Mies 21, Zambia

Osalliset eivät nähneet itseään viettämässä aikaa keskustassa muuten kuin liikkeissä asioidessa. He eivät myöskään keksineet paljon konkreettisia parannusehdotuksia. Parannusehdotuksissa toivottiin enimmäkseen vain penkkejä. Slovakialainen mies ehdotti aukiota tai muuta aluetta oleskelua varten. Unkarilainen taas toivoi lisää pensasistutuksia. Slovakialainen mies toivoi, että alue suunniteltaisiin kokonaan uudelleen ja unkarilainen haluaisi keskustaan paremman näköisiä rakennuksia. Tšekkiläinen haluaisi keskustaan leikkipaikan.

"I cannot imagine doing anything here, only shopping" – Nainen 23. Unkari

"Public playing ground, benches, less parking places." – Nainen 27, Tšekki

KUVIO 26. Keskustan rakennuksia

7.2.4 Kainuunpuiston leikkipaikka

Kainuunpuiston leikkipaikasta osalliset pitivät yksimielisesti. Parannettavia asioita ilmeni jonkin verran, mutta niiden puute ei vaikuttanut osallisten näkemykseen paikasta negatiivisesti. Heidän mielestään alue sijoittui ympäristöön hyvin ja oli rauhallinen. Varustetaso oli myös riittävä. Osalliset käyttäisivät aluetta perheensä kanssa, jos heillä olisi omia lapsia tai nuoria sisaruksia.

"(I like) Everything. Nice place for children, in the middle of the houses." – Mies 27, Slovakia

"I give it four and half stars." – Mies 21, Zambia

Osallisten mielestä paikkaa ei tarvitse kehittää paljon. Slovakialainen mies ja tšekkiläinen haluaisivat alueen ja tien väliin jotain, mikä estäisi lapsia juoksemasta tielle (kuvio 27). Lisäksi slovakialainen mies ehdottaa lisää värien käyttöä rakenteissa ja muussa suunnittelussa sekä parempaa hulevesien ohjausta. Unkarilainen ehdottaa aktiviteetteja, joihin voisi ottaa osaa koko perhe, eikä pelkästään lapset. Tšekkiläinen haluaisi parempia alueita piknik-käyttöä varten.

"It's really good. Nothing to improve." – Nainen 23, Unkari

"Bushes near the main road for dividing space → safer for children" – Nainen 27, Tšekki

KUVIO 27. Leikkipaikan ja tien välille toivottiin jotain rajaavaa elementtiä, joka estäisi lapsia juoksemasta tielle

7.2.5 Tornihaukantie kerrostalokorttelin piha-alue

Osalliset suurelta osin pitivät piha-alueesta, ja parannettavaa oli vain pienissä asioissa. Unkarilainen kehui alueen hyvää kokoa, sijaintia talojen keskellä ja lähellä Kainuunpuiston leikkipaikkaa. Tšekkiläinen piti isoista männyistä pihalla ja pihan valoisuudesta, mutta slovakialaisen mielestä puustoa voisi harventaa (kuvio 28). Zambialaisen mielestä piha näytti epäsiistiltä ja sitä tulisi ylläpitää enemmän.

” (I would) Open this place for sun” – Mies 27, Slovakia

Slovakialainen miehen mielestä grillipaikka ei sopinut pihaan, mutta tšekkiläinen piti siitä, että piha tarjosi mahdollisuuden ruoan laittoon. Lisää uusia toimintoja alueelle ei osallisten mielestä tarvittu, sillä kaikki osalliset pitivät aluetta jo nyt hyvänä paikkana rentoutua ja oleskella kavereiden ja perheen kanssa. Unkarilainen käyttäisi aluetta jalkapallon ja rugbyyn pelaamiseen, koiran kanssa leikkimiseen ja piknikkejä varten. Tšekkiläinen kaipasi parempaa tulentekopaikkaa (kuvio 29). Istumapaikkoja pihalle kaivattiin lisää. Zambialainen oli valmis viettämään aikaa myös ennalta tuntemattomien kanssa. Kaikki osalliset olivat valmiita käyttämään aluetta säännöllisesti.

”I could use this everyday if I would live here.” – Nainen 23, Unkari

KUVIO 28. Pihan puustosta pidettiin, mutta sitä haluttiin myös harventaa

KUVIO 29. Piha-alueen tulentekopaikka

8 JOHTOPÄÄTÖKSET OSALLISTAMISEN TULOKSISTA

Monikulttuuristen vähemmistöjen edustajat näkevät Kaukovainion viheralueissa ja muussa ympäristössä olevan selkeästi kehittämisen tarvetta. Eniten osalliset kiinnittivät huomiota palveluiden ja toimintojen laatuun ja määrään sekä ympäristön ulkonäköön ja siisteyteen. Nykytilaisia alueita ja rakenteita pidettiin vanhanaikaisina ja kuluneina. Asuinalueen kokonaisvaltaisen yleisilmeen kohottamisen tarve nousi voimakkaasti esille.

Parantamisen varaa oli erityisesti Kaukovainion keskustan ympäristössä, ja sen tarjoamissa palveluissa. Se ei toimintoillaan kannustanut viettämään alueella aikaa ostosten teon lomassa tai muuten siellä asioidessa. Maahanmuuttajat kertoivat, että keskustasta puuttui paikka, jossa voisi kokoontua yhdessä viettämään aikaa ystävien ja perheen kanssa. Ulkonäöllisesti keskustan ympäristöä ei myöskään pidetty houkuttelevana. Turvallisuus nousi myös keskustan käyttöä vähentäväksi tekijäksi, koska alueella ei haluttu liikkua myöhäiseen aikaan illasta.

Liikunta- ja urheilumahdollisuuksien parantaminen nousi myös keskeiseksi toiveeksi. Vaikka Kaukovainion ulkopuolisilla alueilla kentillä ja kuntopoluilla liikuttiin paljon, osalliset toivoivat, että Kaukovainiollakin olisi paremmat mahdollisuudet tällaiseen vapaa-ajan viettoon. Erityisesti Tinatien- ja Ylimaantienkentille toivottiin parempia olosuhteita ja varusteita pelaamiseen. Lisäksi asuinalueelle toivottiin lisää ulkokuntosaleja.

Kaukovainion metsäisyyttä ja luonnonläheisyyttä arvostetaan. Sen säilyttäminen oli osallisille tärkeää ja metsän oikeaoppista hoitoa painotettiin. Alueiden ylläpito nousi myös tärkeäksi viheralueiden viihtyvyydelle ja käytettävyydelle. Metsä nähtiin kuitenkin myös hieman tylsänä, ja sinne kaivattiin myös toimintoja.

Lapsille haluttiin enemmän leikkipaikkoja. Syyksi mainittiin, että silloin niille matkustaminen olisi lyhempää joka puolella Kaukovainiota. Kainuunpuiston leikkipuistoon, sen sijaintiin ja varustetasoon oltiin hyvin tyytyväisiä, ja tällaisia paikkoja toivottiin lisää.

Tuloksissa näkyi selkeästi Kaukovainioon viherympäristöön liittyvien näkemysten ja toiveiden yhdenmukaisuus kohderyhmän keskuudessa. Ihmisten voidaan siis päätellä jakavan tiettyjä mieltymyksiä ympäristöä kohtaan riippumatta heidän kulttuurisesta taustastaan. Tässä tutkimuksessa korostuivat etenkin turvallinen, hyväkuntoinen ja hyvin hoidettu viherympäristö, joka kannustaa monenlaisiin eri vapaa-ajanviettopoihin.

9 KÄYTETTYJEN OSALLISTAMISMENETELMIEN JA KÄYTÄNTEIDEN ARVIOINTI JA KEHITTÄMISIDEAT

9.1 Osallisten tavoittaminen ja osallistamisesta tiedottaminen

Vapaaehtoisten osallisten löytäminen osoittautui erittäin hankalaksi. Oli vaikeaa arvioida, miten heitä voisi lähteä tavoittamaan ryhmänä, koska asuinaluekohtaista tietoa Kaukovainiolla asuvista monikulttuurisista ryhmistä ei ole, alueella ei ole omia virallisia maahanmuuttajien kokoontumispaikkoja tai järjestöjä, ja heidän järjestäytymisen taustalla eivät muutenkaan ole kulttuurinen tai etninen alkuperä.

Helpompaa oli lähteä tavoittamaan yksittäisiä henkilöitä. Tilaisuuksiin osallistujia saatiinkin ainoastaan olemalla heihin henkilökohtaisesti yhteydessä etukäteen. Sähköpostit ja avoimet ilmoitukset eivät houkuttelleet osallisia ollenkaan, tai edes saaneet kiinnostuneita ottamaan yhteyttä tilaisuuden järjestäjiin. Osallistamishankkeissa kannattaa siis kiinnittää huomiota siihen, että kohderyhmän edustajiin oltaisiin henkilökohtaisesti yhteydessä, kun heitä kutsutaan tilaisuuksiin.

Esimerkiksi jos resurssit riittävät, voidaan suunnittelualueella sijaitsevilla kaupoilla tai kirjastoilla pitää ständejä, jossa osallistamisesta tai suunnittelusta vastuussa olevat tahot tiedottavat asukkaita tulevasta suunnitteluprojektista ja siihen vaikuttamisen mahdollisuuksista. Näin osallistaja pääsisi kasvotusten sekä valtaväestön, mutta myös monikulttuurisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten kanssa ja voi tässä tilanteessa kutsua ihmisiä järjestämäänsä osallistamistilaisuuteen. Henkilökohtainen vuorovaikutus jo ennen varsinaista osallistamista auttaa osanottajien ja osallistajan välistä luottamusta.

Monikulttuurisessa työpajassa jäi epäselväksi johtuiko perheen, vaimon ja lapsien, poisjääminen kulttuurisista vai ajankäytöllisistä syistä. Jatkossa osanottajien kutsumisessa tulisi enemmän painottaa sitä, että osallistuminen olisi koko perheen yhteinen juttu. Tämän voi toki huomioida paremmin menetelmien valinnalla joko käyttämällä eri menetelmiä eri ryhmille, kuten miehille, naisille ja lapsille ja osallistamalla heitä erillään tai osallistamalla koko perheitä yhteisillä menetelmillä.

Mielipidekartan osallistamistilaisuuteen kutsuttaessa osa kutsutuista sanoi, etteivät tienneet juurikaan mitään tarkempia yksityiskohtia Oulun kaupungin hankkeesta kehittää Kaukovainiota.

Ennen osallistamista tiedonvälitys suunniteltavasta alueesta on siis tärkeää, ja sitä tulisi tarjota myös muilla kielillä kuin suomeksi, koska kaikki ulkomaalaiset asukkaat eivät välttämättä ymmärrä suomea tarpeeksi hyvin ymmärtääkseen kaupunkisuunnitteluun liittyviä termejä. Jos suunnittelukohteesta tiedotettaisiin laajemmin, osallisten löytyminen helpottuisi, kun suunnittelusta kiinnostuneet ihmiset ja tahot haluavat tulla mukaan osallistamiseen. Tämä mielenkiinto ja innostus näkyvät myöhemmin myös osallistamisen tulosten laajuudessa ja sisällössä.

9.2 Menetelmien sopivuus monikulttuuristen vähemmistöjen osallistamiseen

Mielipidekartassa osallisten ja suunnittelijan välinen vuoropuhelu oli pohjana karttamerkinnoille. Tämän kommunikaation ansiosta osallisten oli selvästi helpompaa vastata kartan kysymyksiin ensin suullisesti keskustelemalla ja sen jälkeen kirjoittamalla ajatukset tiivistetysti kartalle. Kasvotusten keskustelu teki tilanteesta epämuodollisen, jolloin samalla kartta oli ikään kuin vain yksi osa koko tilannetta. Keskustelun avulla myös vastauksiin liittyviä mielipiteitä saatiin tarkennettua. Kun osallisella huomattiin olevia vaikeuksia vastata kysymykseen, osallistaja pystyi auttamaan häntä esittämällä kysymyksen toisella tavalla, joka mahdollisesti auttoi osallisia miettimään asiaa uudesta näkökulmasta. Yhdellä mielipidekarttaan osallistujalla suomen kielentaito oli puutteellisempi kuin toisilla, jolloin osallistajan läsnäolo oli tärkeää, jotta osallista pystyttiin helposti auttamaan kirjoittamalla hänen puolestaan vastaukset kartalle.

Tarrakarttaa ja sen variaatioita, kuten mielipidekarttaa, voi hyvin myös käyttää muiden menetelmien, kuten haastattelujen tukena. Haastatteluissa karttamenetelmällä voi osallisia auttaa hahmottamaan suunnittelualueita paremmin ja tarrakartan eri tunnetiloja paikantamalla osallisille voi herätä uusia ideoita, joita haluaa suunnittelijalle jakaa.

Menetelmällä on kuitenkin vaikeaa osallistaa suuria määriä ihmisiä yhdellä kertaa, koska silloin osallistajan olisi mahdotonta haastatella aivan jokaista osallistujaa henkilökohtaisesti ja kirjata heidän perustelujaan kartan ulkopuolella. Mielipidekartta sopiikin siksi samanlaisiin tilaisuuksiin kuin monikulttuurinen työpaja, jossa se on yksi useista kierrettävistä työpisteistä. Tällöin ihmisiä voidaan ottaa osallistettavaksi sopivan kokoisissa ryhmissä. Monikulttuurisessa työpajassa huomattiin, että kaksi ihmistä oli optimaalinen määrä, jota osallistaa kerrallaan, kun kirjuri oli vain yksi henkilö. Määrä voi olla suurempikin, jos suunnittelijalla on avustaja, joka myös haastattelee ja kirjaa ihmisten vastauksia.

Ainoa huono puoli mielipidekartalla osallistamisessa on, että se ei luo vuorovaikutusta osallistujien välille, koska he eivät ole yhdessä keskustelemassa ja jakamassa visioitaan keskenään. Mutta käyttämällä tarrakarttaa ja sen variaatioita toisten menetelmien rinnalla saadaan kokonaistuloksena sekä hyvää tietoa suunniteltavasta alueesta ja monikulttuuristen vähemmistöjen toiveista että luodaan keskustelua suunnittelualueen asukkaiden tai muiden asianosaisten välille.

Toisena menetelmänä käytetty kävelykiertä ja sen jälkeinen keskusteluosuus sopivat hyvin monikulttuuristen ryhmien osallistamiseen, koska ne loivat vuorovaikutusta osallistajien välille. Siksi tällaisten menetelmien käyttämisessä onkin tärkeää, että monikulttuurisia vähemmistöjä ja valtaväestön jäseniä osallistetaan yhtä aikaa, eikä erikseen, jolloin osallistaminen edistää heidän välisiä suhteita. Tässä opinnäytetyössä maahanmuuttajia osallistettiin erikseen, koska haluttiin oppia juuri heidän osallistamiseen liittyvistä haasteista ja rajoituksista.

Kävelykiertä osallistettaessa vaihto-opiskelijoita englanniksi ei juurikaan kohdattu kielellisiä hankaluuksia, mutta osallistamisessa tuli silti kiinnittää huomiota, ettei väärinkäsityksiä syntynyt asiassäällön tulkinnassa. Käännettäessä osallistamisen tuloksia toiselta kieleltä suomeksi tulee myös olla varovainen, että käännösten merkitys taipuu oikein, eikä pelkästään sanallinen osuus. Mielipidekartassa osallistettut puhuivat mieluummin suomea kuin englantia, joten osallistaminen tehtiin suomeksi. Heidän kanssaan toimiessa tuli huomioida, että puhe oli selkeää ja tarpeeksi rauhallista. Vaikka suomenkielen taito oli heillä suurimmaksi osaksi hyvä, on suomi siinä huolimatta heille vieras kieli. Ammattisanaston käyttöä tulisi välttää jopa suomalaista valtaväestöä osallistettaessa, sillä se helposti vieraannuttaa osallisia suunnittelijasta. Tämä on erityisen tärkeää monikulttuurisia vähemmistöjä osallistettaessa, koska tällainen sanasto todennäköisesti ei ole heidän kielenkäytölleen ollenkaan tuttua.

Kävelykiertä osallisilta kerättiin vastauksia avoimilla kysymyksillä, koska vastauksissa haluttiin antaa tilaa vastaajien oman kulttuuritaustan näkymiseen. Avoimet kysymykset tekevät tulosten analysoinnista aina vaikeampaa kuin esimerkiksi kyselyissä, joissa vastaajat voivat valita tiettyjen vaihtoehtovastauksien välillä. Avointen kysymysten asettelu on myös siksi haasteellista koska moniin avoimiin kysymyksiin voidaan antaa hyvinkin erilaisia vastauksia. Tämä tekee vastausten analysoinnista myös työlästä.

Kysymykset tuli siis valita tarkasti niin, että vastauksia saatiin juuri haluttuihin asioihin. Esimerkiksi kun osallisilta kysyttiin, mistä he alueessa pitävät ja mistä eivät sekä myöhemmin

mitkä alueen tekijät vähentävät heidän käyttöä, voitiin nähdä, mitkä kaikista negatiivisista puolista olivat niitä tekijöitä, jotka vaikuttivat alueiden käyttämättömyyteen. Tällaisen kysymysasettelun osalliset kuitenkin näkivät enemmän toistona, ja vastauksissa oli huomattavissa pienimuotoista turhautumista, koska he joutuivat toistamaan samoja vastauksia useammin kuin kerran.

10 POHDINTA

Opinnäytetyötä oli haastavaa, mutta palkitsevaa tehdä. Erilaisten ihmisten kanssa työskentely osallistamisen puitteissa oli hyvin antoisaa ja opinnäytetyön toteutuksen parhaita puolia. Aiheen tutkiminen taas antoi toisenlaisen näkökulman viheraluesuunnitteluun ja opetti paljon uutta osallistamiseen liittyvistä toimintatavoista. Aiheen ajankohtaisuus, sekä monikulttuurisuuden kasvun että Kaukovainion ja sen viheralueiden kehittämisen osalta, tekivät opinnäytetyön laatimisesta mielekäästä.

Haastetta toi se, että aihetta ei ole käsitelty suomalaisessa osallistavan suunnittelun kirjallisuudessa ja tutkimuksissa paljon. Tietoteoriaa täytyi siksi etsiä monista eri lähteistä ja suurelta osin ulkomaisesta kirjallisuudesta. Ongelmallista oli myös se, että monikulttuurisuuteen liittyy paljon ennestään tuntematonta terminologiaa ja asiasisältöä, johon tutustuminen vei oman aikansa.

Ongelmia kohdattiin kuitenkin eniten osallisten saamisessa, sillä oli vaikeaa lähteä tavoittamaan tietyn asuinalueen ihmisiä ainoastaan heidän syntyperänsä perusteella, kun heidän ei tiedetty olevan järjestäytyneitä Kaukovainion alueella mihinkään vapaa-ajan järjestöihin. Ja koska maahanmuuttajia oli optimaalisinta kutsua tilaisuuksiin henkilökohtaisesti ja osallistaminen tuli tehdä kasvotusten, osallisten määrä täytyi pitää tietyissä rajoissa, koska heille soveltuvat menetelmät eivät sopineet suurille ihmismäärille. Osallistamisen rajalliset resurssit myös estivät lukuisten osallistamismenetelmien käytön. Uusien osallisten tavoittaminen olisi vaatinut myös lisää työtä ja resursseja, jotta heitä olisi varmasti saavutettu haluttu määrä.

Mielenkiintoista olisi ollut analysoida, johtuivatko jotkut osallisten vastaukset ja niiden väliset erot heidän poikkeavista kulttuurisista taustoistaan. Se olikin opinnäytetyön yksi alustava tarkoitus, mutta sitä ei voitu toteuttaa osallisten vähyyden takia, koska se vähentäisi huomattavasti johtopäätösten totuudenmukaisuutta. Kaukovainion osallistamisen lisäksi opinnäytetyön toiseksi tarkoitukseksi valittiin sen sijasta osallistamismenetelmien ja osallistamisen haasteiden analysointi.

Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää kahdella tavalla. Kaukovainion viheralueisiin liittyviä osallistamisen tuloksia, monikulttuuristen ryhmien edustajien näkemyksiä, toiveita ja tarpeita, pystytään yhdyskuntasuunnittelussa käyttämään apuna asuinalueen vanhojen viheralueiden kunnostamisessa ja uusien suunnittelussa. Näin varmistetaan alueella asuvien

monikulttuuristen vähemmistöjen ihmisten tyytyväisyys omaan lähiviheralueeseensa. Lisäksi opinnäytetyön viitekehystä ja käytettyjen osallistamismenetelmien arviointia voidaan käyttää tukena myöhemmissä suunnitteluprojekteissa, kun suunnittelun kohderyhmässä on monikulttuurisiin vähemmistöryhmiin kuuluvia henkilöitä.

LÄHTEET

Achugbue, E. 2005. Multiculturalism and planning: Lessons from Vancouver. Massachusetts Institute of Technology. Viitattu 26.4.2015
<http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/33010/62081174.pdf?sequence=1>.

Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans, S., Chasiotis, A. & Sam, D. 2011. Cross-cultural psychology. Research and applications. New York: Cambridge University Press.

Bäcklund, P., Häkli, J. & Schuman, H. 2002. Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus.

Byrne, J. & Wolch, J. 2009. Nature, race, and parks: past research and future directions for geographic research. *Progress in Human Geography* 33, (6), 743–765.

Bäcklund, P. 2008. Helsinkiläisten käsityksiä osallisuudesta. Tutkimuskatsauksia 7. Helsingin kaupungin tietokeskus. Viitattu 25.4.2015,
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/08_10_01_tutkkats_7_backlund.pdf.

Community green: using local spaces to tackle inequality and improve health. 2010. Commission for architecture and the built environment. Viitattu 26.4.2015,
<http://www.wrs.govt.nz/assets/community-green-full-report.pdf>.

Cupore. 2015. Monikulttuurisuutta ja kulttuuripolitiikkaa koskevia määritelmiä. Viitattu 14.3.2015,
<http://www.cupore.fi/monikulttuurisuuskasitteet.php>.

Ekholm, E. 2001. Monietninen yhteiskunta. Teoksessa Forsander, A. & Hautaniemi, P. (toim.) *Moni-Etnisyys Yhteiskunta ja Työ*. Helsinki: Yliopistopaino.

Engaging Queenslanders: A guide to community engagement methods and techniques. 2015. Queensland Government. Department of Communities. Viitattu 19.4.2015,
<https://www.qld.gov.au/web/community-engagement/guides-factsheets/documents/engaging-queenslanders-methods-and-techniques.pdf>.

English Articles. 2011. Environmental perception. Viitattu 1.5.2015,
<http://www.englisharticles.info/2011/03/02/environmental-perception/>.

- Faehnle, M., Jokinen, J., Karlin, A. & Lyytimäki, J. 2010. Kaupunkiluonto ja monikulttuurisuus – maahanmuuttajat luontoalueiden kokijoina ja käyttäjinä. Helsinki: Suomen Ympäristökeskus. Viitattu 25.4.2015, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/37992/SY_1_2010_kaupunkiluonto_ja_monikulttuurisuus.pdf?sequence=1.
- Finlandiye Türkleri Birliği Ry 2015. Suomen tataarit. Viitattu 23.4.2015, http://www.ftb.fi/suomen_tataarit/.
- Forsander A. 2001. Etnisten ryhmien kohtaaminen. Teoksessa Ekholm, E. & Hautaniemi, P. (toim.) Moni-etninen yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistopaino.
- Francis, R. & Chadwick, M. 2013 Urban Ecosystems: Understanding the human environment. New York: Routledge.
- García, R. & Strongin, S. 2010. Healthy parks, schools and communities: Green access and equity for the San Diego Region. The San Diego Foundation. Viitattu 2.5.2015, <http://www.cityprojectca.org/blog/wp-content/uploads/2010/09/San-Diego-Green-Access-and-Equity-2010-print.pdf>.
- Hautaniemi, P. 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa Forsander, A. & Ekholm, E. (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistopaino.
- Helsingin Juutalainen Seurakunta 2015. Tietoa meistä. Viitattu 23.4.2015, http://www.jchelsinki.fi/tietoa_meista.
- Horelli, L. 2001. Ympäristön tutkimuksen ja vuorovaikuttamisen suunnittelun metodologiasta. Teoksessa Kyttä, M. & Kaaja, M. (toim.) Vuorovaikuttamisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Helsinki: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK.
- Horelli, L. & Kaaja, M. 2001. Ympäristön tutkimuksen ja vuorovaikuttamisen suunnittelun metodologiasta. Teoksessa Kyttä, M. & Kaaja, M. (toim.) Vuorovaikuttamisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Helsinki: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK
- Hou, J. & Kinoshita, I. 2007. Bridging Community Differences through Informal Processes Reexamining Participatory Planning in Seattle and Matsudo. *Journal of Planning Education and Research* 26, 301–314.

Kaaja, M. 2001. Ympäristön tutkimuksen ja vuorovaikutteisen suunnittelun metodologiasta. Teoksessa Kyttä, M. & Kaaja, M. (toim.) Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Helsinki: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK.

Kaleva 2014. Maahanmuuttajia kotoutetaan Ouluun liikunnalla. Viitattu 13.5.2015, <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/maahanmuuttajia-kotoutetaan-ouluun-liikunnalla/655397/>.

Kaleva 2015. Oulu nimesi ensimmäisen maahanmuuttajaneuvoston jäsenet. Viitattu 19.5.2015, <http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/oulu-nimesi-ensimmaisen-maahanmuuttajaneuvoston-jasenet/697495/>.

Karjalainen, S. & Savolainen, V. 2011. Kaukovainio - Metsälähiön moderni rakennusperintö. 10.11.2014, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=50b2f038-633e-479c-8c24-e155f15e73f8&groupId=64220.

Kaymaz, I. 2012. Landscape perception. Teoksessa Ozyavuz, M. (toim.) Landscape planning. Viitattu 1.5.2015, <http://cdn.intechopen.com/pdfs-wm/37563.pdf>.

Knapp, C. 2009. Making multicultural places. Project for public spaces. Viitattu 2.5.2015, http://www.pps.org/blog/multicultural_places/.

Kyttä, M. 2001. Ympäristön tutkimuksen ja vuorovaikutteisen suunnittelun metodologiasta. Teoksessa Horelli, Liisa & Mirkka, Kaaja (toim.) Vuorovaikutteisen suunnittelun ja ympäristön tutkimuksen metodipaketti. Helsinki: Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus YTK.

Lanfer, A. & Taylor, M. 2005. Immigrant engagement in public open space: Strategies for the new Boston Barr Foundation. Viitattu 20.5.2015, https://barrfdnprod.s3.amazonaws.com/documents/20/attachments/Immigrant_Engagement_in_Public_Open_Space.pdf?1421961371.

Lauttamäki, V. 2014. Practical guide for facilitating a futures workshop. Finland Futures Research Centre. Viitattu 4.3.2015, <https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/kehittamispalvelut/futuresfocus/Documents/futures-workshops.pdf>.

Leikkilä, J., Faehnle, M. & Lyytimäki, J. 2011. Maahanmuuttajat kaupunkiluontoa koskevassa suunnittelussa. Helsinki: Suomen Ympäristökeskus.

Lipsanen, N. 2012. Immigrants' use and non-use of green spaces in Helsinki and Vantaa. KatuMetro Report. Viitattu 26.4.2015, http://www.helsinki.fi/kaupunkitutkimus/hankkeet/2012/greenspace/Lipsanen_Immigrants.pdf.

Low, S., Taplin, D. & Scheld, S. 2005. Rethinking urban parks – Public space and cultural diversity. University of Texas Press.

Lownsbrough, H. & Beunderman, J. 2007. Equally spaced? Public space and interaction between diverse communities. Demos. Viitattu 25.4.2015, <http://www.demos.co.uk/files/Equally%20Spaced.pdf?1240939425>.

Maahanmuuttovirasto 2014. Maahanmuuttoviraston myöntämät ensimmäiset oleskeluluvat hakuperustein 2014. Viitattu 13.5.2015 http://www.migri.fi/download/57700_2014_tilastograafit.pdf?2e585ec48449d288.

Martikainen, T. 2006. Ylirajainen kulttuuri – Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Martintolley 2015. Theories of environmental perception. Viitattu 1.5.2015, <http://martintolley.com/environment/PerceptionEnvPsy3.html>.

Nassauer, J. 1995. Culture and changing landscape structure. *Landscape Ecology* 10, 229–237. Viitattu 1.5.2015. http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/49247/Land_Ecology_1995.pdf?sequence=1.

Nuutila, O. 2012. Somalitaustaisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot ja naapuruussuhteiden merkitys – Tutkimuskohteena Helsingin Meri-Rastila. Helsingin Yliopisto. Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 4.5.2015, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/38326/Gradu_Nuutila.pdf.

Oulun ammattikorkeakoulu 2015. Kaketsu – Kaukovainion kestävä tulevaisuus. Viitattu 19.5.2015, <http://www.oamk.fi/hankkeet/kaketsu/>.

Oulun kaupunki 2013. Oulun kaupungin ikäluokkatilasto kaupunginosittain 31.12.2013. Viitattu 26.4.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=173b2d4a-fec8-42b2-9e15-d6a7466b750c&groupId=50085.

Oulun kaupunki 2015a. Opaskartta. Viitattu 13.5.2015, <http://kartta.ouka.fi/ims>.

Oulun kaupunki 2015b. Ulkomaalaiset syntymämaanosan mukaan Oulussa 2014. Viitattu 3.4.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=7709dd1e-364c-4b1c-bad1-1ab121159565&groupId=526368.

Oulun kaupunki 2015c. Ulkomaan kansalaiset Oulussa. Viitattu 3.4.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=796b31d7-7064-4088-b39d-63ace22a4f54&groupId=526368.

Oulun kaupunki 2015d. Maahanmuutto Oulussa. Viitattu 13.5.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/villavictor/tietoa-maahanmuutosta-oulussa>.

Oulun kaupunki 2015e. Villa Victor. Viitattu 13.5.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/villavictor/tietoa-maahanmuutosta-oulussa>.

Oulun kaupunki 2015f. Osallistu–ja vaikuta –hanke. Viitattu 13.5.2015, <http://www.ouka.fi/oulu/villavictor/osallistu-ja-vaikuta-hanke>.

Oulun kaupungin tilastollinen vuosikirja 2013. Oulun kaupunki. Viitattu 10.5.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=4f9ff00e-8f80-4cca-ab4e-f9a0d1f6ca65&groupId=50085.

Osallistavat menetelmät – Tuki– ja virikeaineisto. Kansan sivistystyön liitto KSL ry. Viitattu 18.5.2015, <http://www.ksl.fi/images/osallistavatmenetelmat.pdf>.

Qadeer, M. 2009. What is this thing called multicultural planning? Plan Canada Special Edition. Viitattu: 3.4.2015, http://www.metropolis.net/pdfs/qadeer_extracted_plan_canada_e.pdf.

Rastas, A., Huttunen, L. & Löytty, O. 2005. Suomalainen vieraskirja – Kuinka käsitellään monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.

Rinkinen, K. 2004. Rivien väliin jäävät asukkaat – Hiljaisten ryhmien osallistaminen ympäristösuunnittelussa. Vantaa: Vantaan kaupungin paino.

Rinkinen, K. 2010. Monikulttuurisuus kaupunkitilassa – hiljaistenkin äänet kuuluville suunnittelussa? Teoksessa Heikkinen Timo, Mynttinen Eeva (toim.) Kollaasikaupunki. Helsinki: Yliopistopaino. Viitattu 23.4.2015, <http://lib.tkk.fi/Reports/2010/isbn9789526032528.pdf>.

Sámediggi 2015. Saamelaiset Suomessa. Viitattu, 23.4.2015, http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=105&Itemid=104.

Sassi, S. 2002. Teoksessa Bäcklund, P., Häkli, J. & Schuman, H. (toim.) Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, P. 2007. Maahanmuutto, monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka: taustatietoja tutkimukselle ja toiminnalle. Cuporen Verkkojulkaisu. Viitattu 27.4.2015, http://www.cupore.fi/documents/monikulttuurisuus_tautatietoja.pdf.

Saukkonen, P. 2013. Monikulttuurisuus ja kulttuuripolitiikka Pohjois-Euroopassa. Helsinki: Cupore, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätö. Viitattu 27.4.2015, <http://www.cupore.fi/documents/MonikulttuurisuusJaKulttuuripolitiikkaPohjoisEuroopassa4.pdf>.

Savolainen, V. 2010. Kaukovainio on mainio metsälähiö. Oulun kaupunki, rakennussuojelutyöryhmä. Viitattu 3.4.2015, http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=5361c3f8-c15a-41bb-8023-d205cb331c36&groupId=64220.

Sitek, M. 2011. Meaningful design in a multicultural community. A case study on multi-functional urban parks. Viitattu 26.4.2015, https://uwspace.uwaterloo.ca/bitstream/handle/10012/6268/Sitek_Marta.pdf?sequence=1.

Sipilä, M. 2008. Multicultural urban nature – integrating multicultural information in urban nature policy and planning. Viitattu 30.4.2015, <http://www.helsinki.fi/henvi/yvv/presentations08/sipila.pdf>.

Soukola, T. 1999. Monikulttuurisen yhteiskunnan ehdot ja haasteet. Sitra. Viitattu 2.5.2015, Monikulttuurisen yhteiskunnan ehdot ja haasteet.

Suomen romanit. 2004. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu, 23.4.2015, http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3778.pdf&title=Suomen_romanit____Finitiko_romaseele_fi.pdf.

Tiilikainen, M. 2006. Somalinaiset ja maahanmuuton kokemukset. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Tilastokeskus 2013. Lähes joka kymmenes 25–34 -vuotias ulkomaista syntyperää. Viitattu 23.4.2015,; http://www.stat.fi/til/vaerak/2012/01/vaerak_2012_01_2013-09-27_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus 2014. Ulkomaalaistaustaisten määrä ylitti 300 000 rajan. Viitattu 23.4.2015,; http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/02/vaerak_2013_02_2014-12-10_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus 2015a. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Viitattu: 23.4.2015, <http://pxweb2.stat.fi/Dialog/Saveshow.asp>.

Tilastokeskus 2015b. Väestö. Viitattu 13.5.2015, http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#kansalaisuus.

Tilastokeskus 2015c. Helsinki–Helsingfors. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/091.html>.

Tilastokeskus 2015d. Espoo–Esbo. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/049.html>.

Tilastokeskus 2015e. Vantaa–Vanda. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/092.html>.

Tilastokeskus 2015f. Vaasa–Vasa. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/905.html>.

Tilastokeskus 2015g. Turku–Åbo. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/853.html>.

Tilastokeskus 2015h. Tampere–Tammerfors. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/837.html>.

Tilastokeskus 2015i. Lahti–Lahtis. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/398.html>.

Tilastokeskus 2015j. Jyväskylä. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/179.html>.

Tilastokeskus 2015k. Oulu–Uleåborg. Viitattu 13.5.2015,
<http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/564.html>.

Tilastokeskus 2015l. Kuopio. Viitattu 13.5.2015, <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/297.html>.

Turun Juutalainen Seurakunta 2015. Historia. Viitattu 25.4.2015, <http://www.jcturku.fi/fi/historia>.

Turvallinen Kaupunki 2015. Osallistava ja vuorovaikutteinen suunnittelu. Viitattu 14.3.2015,
<http://www.turvallinenkaupunki.fi/turvallisuusteemat/sosiaalisesti-turvallinen-elinymparisto/suunnittelun-suuntaviivoja/yhteisollisyys-ja-osallisuus/vuorovaikutteinen-ja-osallistava-suunnittelu>.

Umemoto, K. 2001. Walking in another's shoes – Epistemological challenges in participatory planning. *Journal of Planning Education and Research* September vol. 21, nro. 1. S. 17-31

Uusimäki, M. 2013. Tulevaisuuden Kaukovainio. Viitattu 16.2.2015,
<http://www.ara.fi/download/noname/%7BFD73DFB2-A6FF-403C-B9ED-22847261D92E%7D/44816>.

Varjonen, S. 2013. Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa. Helsinki: Unigrafia. Viitattu 23.4.2015,
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40789/Varjonen_vaitoskirja.pdf?sequence=1.

Väestöntutkimuslaitos 2015a. Väestöliitto. Viitattu 3.4.2015,
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/.

Väestöntutkimuslaitos 2015b. Väestöliitto. Viitattu 3.4.2015,
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/.

WiseGeek 2015. What is environmental perception? Viitattu 1.5.2015,
<http://www.wisegeek.com/what-is-environmental-perception.htm>.

Yle 2014. Asukkaat torjumaan Oulun Kaukovainion asukaspakoa. Viitattu 16.5.2015,
http://yle.fi/uutiset/asukkaat_torjumaan_oulun_kaukovainion_asukaspakoa/7131161.

LIITTEET

KUTSU MONIKULTTUURISEEN TYÖPAJAAN
KÄVELYKIERROKSEN KYSYMYSLOMAKE

LIITE 1

LIITE 2

KUTSU KAUKOVAINIOLLA ASUVILLE MAAHANMUUTTAJILLE MONIKULTTUURINEN TYÖPAJA

Hiirihaukkatalolla, Puhuvetissa tiistaina 17.2 klo 18.00 – 20.00

Oulun ammattikorkeakoulu kutsuu Kaukovainion monikulttuuriset asukkaat työpajaan, jossa kerätään heidän toiveitaan ja mielipiteitään liittyen Kaukovainion viheralueisiin.

Tilaisuus on osa ”KAukovainion KEstävä TulevaiSUus”- projektia, jonka tavoitteena on yhdessä Oulun kaupungin kanssa uudistaa ja parantaa Kaukovainion asuinympäristöä. Projektin tarkoituksena on saada asukkaat mukaan suunnitteluprosessiin ja osallistumaan oman elinympäristönsä kehittämiseen, jotta esimerkiksi muutoksen kohteina olevat puistot ja kerrostalojen pihat saataisiin palvelemaan kaikkia asukkaita paremmin.

Työpajan järjestävät Oamkin Maisemasuunnittelun koulutusohjelman opiskelijat.

Tilaisuuden yhteydessä on kahvi - ja teetarjoilu.

Annika Kempainen p.050 4303892 / s-posti: l1keid00@students.oamk.fi

Merja O'Rourke, projektipäällikkö KAKETSU-hanke, s-posti merja.orourke@oamk.fi

INVITATION TO THE NON-NATIVE RESIDENTS OF KAUKOVAINIO

MULTICULTURAL WORKSHOP

Hiirihaukkatalo (Puhuvetti) Tuesday 17.2 at 18.00 – 20.00

The Oulu University of Applied Sciences (Oulun ammattikorkeakoulu) is inviting residents with multicultural background into a workshop where we would like to hear your wishes and opinions concerning the area's green spaces.

The event is part of the KAukovainion KEstävä TulevaiSUus – project which together with the city of Oulu is working on renovating and improving the infrastructure in Kaukovainio. The aim is to get the residents involved in planning and improving their own living environment, so that the parks and the yards of the apartment buildings will better serve everyone's needs in the future.

The workshop is organized by the students of Landscape Planning Degree Program of Oamk.

Coffee and tea will be offered for all the participants.

For further information contact:

Annika Kempainen, l1keid00@students.oamk.fi

Merja O'Rourke, KAKETSU project manager, merja.orourke@oamk.fi

Kaukovainio Walk Tour - 20th of April

Schedule:

12:15 Walk tour around Kaukovainio

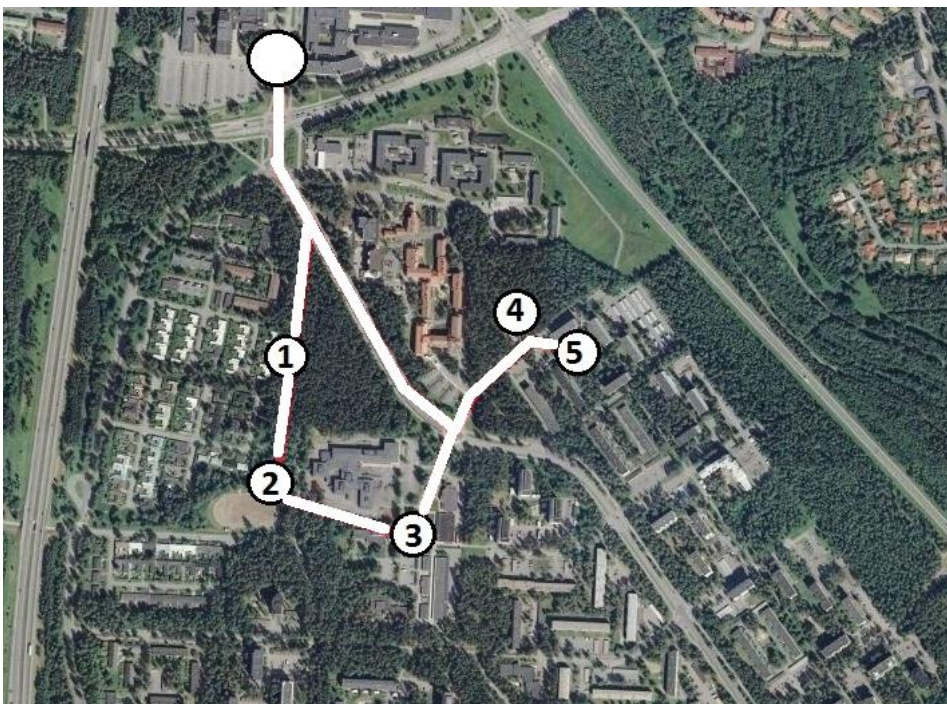
13:45 Disaggregation and discussion of the results at school

Please fill in the following information:

Female / Male

Age:

Home country:

- Start/Finish
- Route
- 1 Observation point

- How often or regularly would you use this place? /What things discourage you from using this place more often? / What things would make you use it more?

- If you could plan this area yourself, what activities would you like to do here?

- How in other ways would you improve this place?

- How often or regularly would you use this place? /What things discourage you from using this place more often? / What things would make you use it more?

- If you could plan this area yourself, what activities would you like to do here?

- How in other ways would you improve this place?

Observation Point 3: The centre of Kaukovainio

- What do you like/ don't like about this place?

- How would you use this place? What activities would you engage in?

- With whom would you use this place with? Family, Friends, Myself, Dogs, if you had kids... / What would you do here with them?

- How often or regularly would you use this place? /What things discourage you from using this place more often? / What things would make you use it more?

- If you could plan this area yourself, what activities would you like to do here?

- How in other ways would you improve this place?

- How often or regularly would you use this place? /What things discourage you from using this place more often? / What things would make you use it more?

- If you could plan this area yourself, what activities would you like to do here?

- How in other ways would you improve this place?

- How often or regularly would you use this place? /What things discourage you from using this place more often? / What things would make you use it more?

- If you could plan this area yourself, what activities would you like to do here?

- How in other ways would you improve this place?